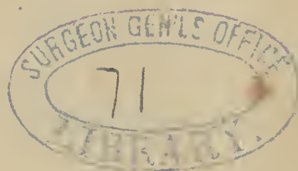
ARMY MEDICAL LIBRARY

FOUNDED 1836

WASHINGTON, D.C.

SURGEON GEN'LS OFFICE
71
LIBRARY.

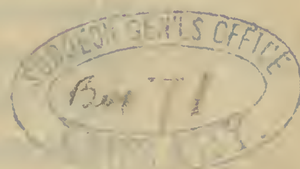
[illegible]
[illegible]

IOANNIS ANTONII SICCI DE OPTIMO MEDICO.

AD VICTOREM TRINCAVELLIVM MEDICVM OPTIMVM.

CAPVT PRIMVM LIBRI PRIMI DE ANTIQVA MEDICINA EIVSDEM AVCTORIS.

Quæ in margine Capita notantur, in Galeni Codicibus, ex nouiſsima Iuntarum edi-tione requirenda ſunt.

VENETIIS M. D. LI.

HIERONYMI AMALTHEI MEDICI EGREGII.

Abſtulerant Arabes ducibus uexilla pelaſgis,
Et ueterem é regno Pæona depulerant.
Nunc Arabum è caſtris Siccus uexilla redemit.
Et ueterem in regnum Pæona reſtituit.

IOANNES ANTONIVS SICCVS VICTORI TRINCAVELLIO OPTIMO MEDICO S. D.

VM *ipse mecum sæpenumerò cogitarem, quid esset, cur in scientijs, ingenuisq; artibus, tum præsentibus, tum præteritis seculis, pauci admodum excelluerint, id posse ob id contingere præcipuè visum est, quòd artes ingenuæ, ita alia alij, colligatæ sunt atq; implicatæ, vt absq; iactura nequeant separari. Quis verò adeò et ingenio, et memoria præstat, vt omnes posit scientias adipisci? Proinde hactenus perpauci fuerunt perfecti & optimi oratores: mediocres tamen & nostra, & patrum memoria frequentes extiterunt. Sed quid de medicis dicam? in quibus item requiritur cognitio omnium scientiarum, cùm acri iudicio, atq; singulari probitate coniuncta. Et quidem profert natura perrarò summè præstantes medicos et egregios: queadmodum res etiam pretiosas, non nisi per longiora temporum interualla progignit. ac verò si vnquam aliqui extiterunt, non humanis eos honoribus, sed diuinis antiqui decorarunt. Medicina enim profectò diuina quædam res est: custos sanitatis, morborum propulsatrix, dolorum & cruciatuum lenimen & medela: mulierum in partu, militum in bello solatium: peregrinorum suffragium in itinere: quæ nec in nemoribus, nec in campis, nec in montibus, nec in freto demùm ipso sui est auara auxilij: Eadem contra bestiarum virus, aduersus venena quæcunque, aduersus pestiferam cœli grauitatem, & con-*

401126

trà denique omnia corporis mala, ſiue foris aduenian̄t, ſiue intus emergant, & excitentur: ſiue caſu, ſiue conſilio, ſiue errore incidant, opem pollicetur, & porrigit: quæ etiam in nobis emendat nonnunquam naturæ vitia, & ſenectutem viridiorem atque tardiorem efficit: ſine qua nec ſanitatem diù tenere, nec morbum citò propulſare licet: immò verò tanta eius vis eſt, vt non ſolum corporis valetudini præſit, ſed etiam animi perturbationes, & ægritudines ſanet. Proinde Machaonem Homerus Podalyriumq; tanti æſtimauit, vt eos ab exercitu abeſſe, vtile non cenſuerit: quin verò vnum medicum multis heroibus antepoſuerit. Cum ergo tot ab arte medica emolumenta proficiſci animaduertiſſem, mecum ſæpius cogitaui, qua poſſem maximè ratione & via adhortari iuuenes ad hæc ſtudia. Ac vero inutile mihi viſum non eſt, proponere illis ſpeciem optimi & prorſus perfecti medici: cuius excellentiam intuentes, admirarentur, & imitarentur, ac ad ſimilitudinem illius dirigerent omnem cogitationem & induſtriam. Itaq; *noſtram hãc lucubrationem de optimo medico à noſtris libris de antiqua medicina excribi curauimus, vt ſcirent adoleſcentes, quid imitando ſequi debeant: cuius lineamenta ab Hippocrate quidem & Galeno relicta, à nobis verò conformata, & in vnum corpus collocata ſunt. Tibi verò eam vir præſtantiſsime dicatam eſſe volui, atque tuo nomine diuulgari, vt teſtimonium aliquod proferrem amoris mei ergà te ſummi. Quomodo enim te non etiam atque etiam vehementer amem, qui eximias tuas virtutes, vt planè iandudum perſpexi, ita admirari non deſino? in primis vero tuam illam ſingularem humanitatem, deinde ſummam prudentiam, tum incredibilem*

doctrinam

doctrinam, et immensam omnium scientiarum cognitionem. Quid quòd me non parum à te amari percipio? Quid quòd & magna, & innumerabilia, sunt tua ergà me beneficia? Sed & alio iure commentarius hic tibi debetur noster, quòd in eo describitur perfectus medicus: opus me hercle à nemine ante me tentatum: ita enim fore speraui, vt qui in te respexerint, summi huius & absoluti medici, quem effingo, speciem agnoscant. In quo enim cumulatiores vnquam extiterunt perfecti medici quàm in te facultates? Nam statim à pueritia scientijs omnibus & optimis artibus operam dedisti, ac ita in illis profecisti vt ad singulas earum natus esse videreris. Cum verò præcipuos earum auctores græcè scripsisse minimè ignorares, græcas etiam literas didicisti, vt Athenis ortus esse facile putari possis. taceo latinas, quas quidem summum apud te absque vllo fuco aut vitio candorem retinere, nemo non intelligit. His igitur instructus artibus, demum quanto studio medicinæ operam dedisti, nihil eorum omittens, quæ pertinent ad hanc facultatem? & in primis anatomen ipsam quanta diligentia prosecutus es? nec verò ea frui solus voluisti, sed publicè ipsam docendo alijs impertiri. Audiebat te docentem de humani corporis partibus: atq; de admirabili eius structura, et summi Opificis sapientia, atque prouidentia subtiliter & grauiter disserentem, summa cum attentione, et admiratione, frequens cœtus medicorum: atq; etiàm patritiorum, quicunque philosophiæ studijs delectabantur: in quibus quidem disputationibus, quot quantaq; ex philosophiæ & medicinæ penu deprompsisti? fuerunt illæ non modo eruditionis plenæ, sed etiam elegantia & lepore refertæ. In cognitione au-

tem

tem pulsuum tantoperè elaborasti, vt ne minima eorum species aut differentia te lateat. Neque plantarum, aut herbarum, aut aliorum simplicium medicamentorum cognitionem aspernatus es, sed eam quoque planè comparasti. At verò morborum causas quis te vnquam subtilius perscrutatus est? quis in præsagiendo veracior, aut peritior? In curationibus autem morborum, quis artis præcepta diligentius obseruauit? quis aut doctior, aut prudentior extitit? Duo ferè vitia medicis plerisque in adhibendis remedijs peculiaria sunt: multi enim præcipites sunt, ac audaciores: non pauci verò timidi & segnes: quibus erroribus grauia admodum damna ægrotantibus contingunt. ab his tu semper mirificè et prudenter cauisti: nihil enim vnquam temerè, aut intempestiuè, nihil negligentius, aut segnius commisisti: sed omnia adhibes opportunè, rectè, circunspectè, prudenter. Si vis morbi requirit celerem opem, validaq; statim auxilia, nemo te vnquam promptior: Si morbo blandiri satius est, & absque forti remedio cunctando aduersus eum pugnare, nemo te hac in re prudentior. Equidem non paucos noui, qui cum violentis aliorum curationibus parum profecissent, cùm dexterè à te curarentur, ad sanitatem reuocati sunt. Et hæc quidem virtus semper in te vno præcipuè enituit, ac magnarum tibi laudum, & præmiorum occasionem obtulit. Ne verò ipse ægrotanti obesses, quis te cautior vnquam extitit? illud nimirum diuini Hippocratis admonitum memoria tenens, vt medicus accuratè animaduertat, si minus poßit ægrotantibus prodesse, saltem ne quid obsit: nihil enim absurdius, aut inhumanius, quàm ei nocere, cui adiumento esse debeas: & vulnus exacerbare, aut

perfricare

perfricare, quod lenire, & persanare oporteat. ac tamen nonnulli parum cauti & prudentes, intempestiuè sanguinem mittendo, vel medicamento purgante aluum ducendo, aut vini potum parum opportunè concedendo, vel ægrotanti indulgentius aliter obsequendo, cùm deberent prodesse non mediocriter obsunt. Sed quod illustrius testimonium desyderamus tuarum virtutum, quàm quod Clarissimi Senatores nuperrimè tribuerunt? qui & si non rarò experti sunt diuinitatem tuæ scientiæ, & fidem tuam, atque probitatem (vt enim quisque in Repub. ampliorem locum tenet, ita cùm ægrotare contigerit, Trincauellij opem in primis requirit) magno tamen pretio te conduxerunt, vt in gymnasio Patauino medicam artem publicè doceres. Prudenter quidem illi, cùm à gymnasij præfectis in illius instaurationem summa cura inuigilantibus suasi, suis neglectis cõmodis te ad hoc munus ex multis elegerint: vt antiquæ academiæ dignitati, studiosæq; iuuentutis vtilitati consulerent. O felicem medicinam, quam eruet Trincauellius ab opacis tenebris, & ad pristinum splendorem reuocabit. O fortunatos adolescentes, qui à medico tam præstanti instituemini. O beatam posteritatem, quæ medicos habitura es, ita benè institutos, atque eruditos. Sed quò me rapuit oratio æstuantem laudum tuarum desyderio? Viderint ergo adolescentes, an tibi hunc meritò commentarium nuncupauerim. Tu verò optime vir lucubrationem hanc nostram, ea fronte legas, atque recipias, qua soles nos suscipere, & intueri: quam si à te potissimum probari intellexerimus, breui fortassè emittemus Libros nostros, De Antiqua Medicina: quibus curationes omnium morborum complexi sumus: tantum medicinæ professoribus maiori

futuros

futuros adiumento, quantùm Hippocratis doctrina, Galeniq; & Dioscoridis, posteriorum scriptis omnium consensu longè antecellit: quorum quidem sententiæ ob id longè illustriores in commentarijs nostris apparebunt, quòd superuacua omisimus, & eo ordine eas digessimus, vt medicis ad curandos morbos multò maximè profuturæ sint. Qua in re si id assecutus fuero, quod me assecutum esse confido, nec me laborum meorum, nec eos industriæ nostræ fortassè pœnitebit, qui ad antiquæ medicinæ studia sese conferent. Vale, & me, vt facis ama, Ego enim summoperè te diligo, & obseruo.

IOANNIS ANTONII SICCI DE OPTIMO MEDICO.

CAPVT PRIMVM PRIMI LIBRI DE ANTIQVA MEDICINA, EIVSDEM AVCTORIS.

VM de ea parte medicinę, quę ad morborum curationes ptinet, potissimum scribere proposuissem, operę pretium mihi visum fuit, ea colligere, atq; huc, in vnũ quasi corpus conferre, quæ sparsim prisci medici ad vsum hominis scripta reliquerunt. Sed primum quidem de optimo medico quędam præfabor: vt ex his rebus, quibus eum ornatũ esse voluerunt, iudicari possit, minime cuilibet homini fas esse, artis huius sacræ mysterijs initiari: tum, vt qui studio se medicinæ dediderunt, habeant quid imitando sequantur: & ea, quæ ad munus & officium eorum pertinent, prorsus, & optime teneant. Sũmum igitur medicum, & perfectum effingamus: aut certe illius quasi imaginem, & speciem exprimamus: ad cuius similitudinem dirigant adolescentes omnem cogitationem & industriam.[a] Solent enim artes ipsæ præcipue id sibi proponere, & sequi, quod optimum & permanẽs esse videatur: imperfectum vero quodcũq;, atq; caducum omittere. Ac in omni sanè genere pertentandum est, vt id, quod est in vnoquoq; perfectum, & absolutum, & optimum, & summũ, maxime requiratur.[b] Primum igitur qui medicinæ est operam daturus, natura propensus ad ipsam sit oportet: aduersante enim & repugnante natura, frustra laborabit: duce vero ea & comite, plurimum proficiet. Deinde cum natura ita factus fuerit, industria quoq; addenda erit: nec vero in perdiscenda arte mediocris ei cura adhibenda est, quem summũ inter medicos esse volumus: sed in eius studiũ diu is, atq; alacriter incumbet: ac quæ insita ei sunt, à natura semina virtutis ita psequetur, vt quasi ex agro bene culto, optimos inde fructus ac tẽpestiuos percipiat. Præsertim vero necessariũ esse puto, vt ab ineunte ęta-

Idẽ Ci. 3. d or. f. 150 in codice Ald.

a Ga. ad Thrasy. cap. 12. & 16.

Idẽ Ci. 1. d or. f. 94. & 95.

b H. in lib. de lege.

2. de orat. fo. 122.

a Gal. in lib. de con. me. ca. 7. et. 3. de nat. fac. ca. 10

te eo in loco educetur, vbi ars medica plurimum excolitur.[a] Vt ergo in omni quæstione, quid verum, quid falsum sit, dijudicare possit, acri primũ sit ingenio opus est. Deinde à puero primis in

Pri. de or. f. 94. et. 2. d or. f. 123. 2. de orat. fo. 114.

b Gal. 10. de vsu parti. ca. 12.

disciplinis versetur, in arithmetica pręsertim, & geometria.[b] nam multa probantur in medicina geometricis rationibus, sicut & illud, cur nerui, per quos cernendi vis oculis subministratur, facti

c Gal. in lib. de con. me. ca. 7.

sint inter se cõcurrentes.[c] Tũ optimos præceptores habeat. Sed & laborum plurimum eum perferẽtem esse velim, vt de solis disciplinis die, noctuꝗ meditetur & cogitet. Præterea, quod perraro in quopiam inueneris, veritatis sit studiosus: hanc vnam tota vita sibi proponat amplexãdam. Postremo disciplinam quampiam comparet, qua vera ac falsa dijudicare via & ratione pos-

d Gal. in lib. an cõseruare sanita. gymnasticę sit. ca 4.

e Gal. in lib. de con. me. ca. 7.

f Gal. in lib. ꝙ opt. medi. idem sit & Philoso.

sit.[d] id vero à differendi arte petendum est, per quam omnis quæstio explicari & enodari potest:[e] in qua etiam eundem ita versari volo, vt nõ modo ipsam teneat, sed ea etiam possit vti ad inuentionem veritatis.[f] Erit igitur summus hic medicus dialectices in

In Bru. f. 194. & in or. f. 207.

primis peritus. morborum enim differentias absꝗ ea comperire quis poterit? vt vero ab vnoquoꝗ morbo eliciantur curandi rationes, nõne absꝗ eius ope vanum est inquirere? Sed & eadem via suppeditat cognitionem naturæ corporis: & eius quidẽ, quę ex primis elementis constituitur: & eius etiam, quæ ex secundis sensu perceptibilibus cõstat: deinde illius quoꝗ, quę ex partibus instralibus conflatur. ea ẽt docet qui sit vsus, quę sit actio singularũ partium: nam vt horum oĩum certam habeas sciẽtiã demonstratione opus est, quæ tantũ ducitur à dialecticę fontibus. Neꝗ sola hæc pars philosophiæ ei necessaria est, sed etiam alia, quæ naturam rerum contemplatur: & illa quoꝗ, quæ de moribus, & vi-

2. de or. f. 114. & in or. f. 198.

g Gal. 3. me tho. cap. 3.

ta agit: sine naturali enim scientia quomodo regionum, vrbium, aquarum, & similium rerum peritiam habebit?[g] Sed neꝗ similarium, neꝗ instrumentalium partium poterit idem curationem

h Gal. in lib. ꝙ opti. medi. idẽ sit & Philoso.

absque naturali philosophia aggredi.[h] Disciplina vero de vita & moribus quàm medico profutura sit quis ignorat? nã in studijs earum disciplinarum, & ipsius adeo medicinæ, quî fieri potest vt[f] perduret, nisi labores ferre didicerit? nisi pecuniarum contemptor, nisi sobrius, nisi bonus probusꝗ fuerit? ex auaritia. n. & voluptatum illecebris cuncta mala nascuntur. Cum vero & regiones peragrare oporteat, quo possit etiam absentibus opem pręstare:

1. de or. f. 90. et. 103 & 2. d or. f. o. 114.

stare:

ſtare: nec edacitati, nec vino, nec veneri deditũ eſſe oportet; alioquin obeundis laboribus minime ſufficeret. His dotibus ſi prædituserit, habebit etiam cæteras virtutes; cohærent enim omnes inter ſe, neq; fieri poteſt qui vnam earum aſſecutus fuerit, quin idem cæterarum quoq; ſit compos.[a] Erit igitur, vt dicebam, quæſtus contemptor, erit verecũdus modeſtusq;, bene de omnibus ſentiet & iudicabit, erit placidus, benignus, ſyncerus, prudens, à vitijs alienus, religiõis & pietatis cultor: ac ferè dixerim diuinus. qui enim medicus ſimul & philoſophus eſt, eum ego Dei planè ſimilem eſſe exiſtimo: qui vero philoſophiæ eſt expers, vanum eum, venalem, incontinentem, libidinoſum, auarum, rapacem, ambitioſum, & impudentem videbis.[b] Sed hos quidem ſolo nomine medicos eſſe cenſeo,[c] quos græci λογιάτρους merito appellarunt:[d] Similes perſonarũ, quas in tragœdijs ſpectamus, quæ ſpeciem quidem eorum, quos agunt, ac habitum, & faciem repræſentant, illi tamen non ſunt quos ipſi imitantur.[e] Verus autem, bonusq; medicus Deum ſemper in animo habet, vnum illũ contemplatur, illi omnia refert accepta in ſanandis morbis: nec vero plurimum ſibi ipſe tribuit, quoniam nõ ſemper procedit ex ſententia euentus medẽdi.[f] In primis autem ab inuidiæ crimine abſit neceſſe eſt, qui ad ſummum gradum medicorum aſpirat: non enim decet bonum & probum virum vlli inuidere, immo vero vt quibuſuis proſit, ei potius enitendum eſt: Sic. n. boni probiq; viri officium præſtabit, & Dei imitabitur bonitatẽ: qui, & ſi multa in eum ab hominibus perpetrantur, non tamen vult perdi humanum genus, quin alium ſuper alium creando perpetua propagatione conſeruat. Idem oriri Solem facit in terris, quo anni tẽpora partiuntur, & fructus matureſcũt: nihil autem curat Diagoram, aut Anaxagoram, aut Epicurum, vel alios ſimiles, qui ita quidem ipſum contempſerunt, vt ne à conuitijs quidẽ abſtinuerint.[g] Ea igitur philoſophia, quæ de moribus agit, virtutes illius animo quaſcunq; inſinuabit, & vitia itẽ deterget. proinde quantum ea neceſſaria ſit ſummo futuro medico quis non perſpicit? Ex his omnibus planũ eſſe arbitror, Quiſquis medicus vere eſt philoſophum quoq; eundem eſſe.[h] Nec tamen à medicina eos reijcio, qui per otium nequiuerunt perſcrutari omnia ſubtiliter in philoſophia: poſſunt enim illis ſufficere, quæ hactenus à medi

Left margin: 2. de orat. fo. 125. — 1. de orat. fo. 95.

a Hip. in lib. de probitate.
b H. in lib. de lege.
c Gal. 8. metho. cap. 6.
d H. in lib. de lege.
e H. in lib. de probita.
f Gal. 12. de vſu parti. capi. 6.
g Gal. in lib. q; opti. medi. idẽ ſit & Philoſo.
h Gal. 3. de Criſi. cap. 3.

cis recte inuenta sunt: proinde ad artis exercitationē eos admitti non recuso. Verum in philosophiæ intima eum penetrare necesse est, qui aut medicorum inuentionibus quidpiam adijcere velit, aut de principijs artis iudicium ferre: Sicut enim artes authoritatem ab operibus assumunt & fidem, ita principijs inueniuntur: quæ vera sint an falsa, haud aliunde scire licet, quàm ex philosophię preceptis.[a] Quid vero de astrologia dicam? quomodo.n. sine hac scientia agnoscet consequentes mutationes, conuersionesq; temporum, & ortus syderum atq; occasus? ex quibus postea ꝓuideat qualis annus futurus sit, & qui cuiq; morbi impendant: vt auertat venturam luem, & dilabentem valetudinē moretur: quod in magnam quidem artis gloriam cedere perspicuū est. itaq; astrorum scientiæ medicum peritum esse oportet: neq; de ea dubitādum est, quin arti medicæ plurimum conducat. Musices autem scientia quanto his, qui medicam artem profitentur, adiumēto futura sit quis nō intelligit?[b] Cum enim valetudinem tueri ad ipsum spectet, animi vero affectiones eam interdum vitient, iccircò ad eum quoq; ꝑtinere arbitror, mores & animi perturbationes moderari, atq; corrigere. furor enim, luctus, iracundia, mœrores, curæ intensæ, vigilię, febres accendunt, & sunt origines magnorum morborum: cōtrà vero socordia, fatuitas, inertia, decolorationes gignūt, & summam maciem ex eo q corpus non alitur: quæ malorum genera ob caloris naturalis imbecillitatem excitantur. quippe immodici motus eius partis animi, quæ in ratione posita est, & eius etiam quę in appetitu, aut in qua irarum existit ardor, bilem excitant: remissi autem hominem frigidiorem pituitosumq; reddūt. Ac vero ex illis quidem prioribus & febres, & morbi quicunq; calidiores oriuntur: ex his vero postremis obstructiōes in iecore, & in visceribus, & comitialis morbus, atq; attonitus: & vt paucis, omnes morbi, quicunq; propter destillationem, aut fluxionem progigni solent. Erit ergo medici prudentis, qui valetudinem tueri velit, intra fines sanitatis cohibere calorem naturalem: quod moderatis exercitationibus non tantum corporis, sed etiam animi procurabit. Cum vero dictæ animi cōmotiones varijs cantilenis, & modulationibus, sæpe leniantur, hāc etiam ipse curationem medicus non spernet: Sic.n. Aesculapium quoq; illum, qui in deorum numerum relatus est,

multas

[a] H. in lib. de aere locis & aqua.

[b] Gal. 1. de sanita. tuen. ca. 8.

multas iussisse Odas scribi, & mimos ridicularum rerum ferũt: ac quosdam etiam cantus adhiberi ad eorum spiritus demulcendos, qui propter motus vehemẽtiores irascibilis facultatis, in calidiorem temperaturã versi essent. [a] Ita etiam nos Plato docuit, vt eos, qui ingenio hebetiore sunt, ac tardi mente, & tristes, in orthijs numeris, & vehementer animum concitãtibus harmonijs, & in similibus studijs educaremus: iracũdiores vero, & furiosiores in oppositis. [b] Sed & rhythmos ipsos, qui in pulsibus notantur, qua'nam alia arte, quam musices auxilio percipere nobis licebit? [c] Nec vero illius artis sciẽtia à medico contẽnenda est, quam ob id græci gymnasticen appellant, quòd exercitãdi corporis curam gerit. Cum.n.ad medicum pertineat sanitatem tueri: illa vero tum alijs rationibus, tum vero maxime idoneis exercitationibus conseruetur, par est, vt exercitationum naturã, vimq; & qualitatem idem calleat. quædam.n.sunt violentæ, graues, robustæ: quædam leues, celeres, intentæ: aliæ violentæ simul & celeres: ac vero multę aliæ exercitationum diuersitates sunt, quas à medico ignorari non conuenit, vt illis varie vtatur pro cuiusq; corporis natura. Ex his etiam non omnes vni membro, sed aliæ alij parti seruiũt: nam aliæ crura, aliæ brachia, thoracem aliæ, aut lumbos, aut caput, aut spinam, aut ventrem exercent: quibus quidem medicus vtetur, vt res postulabit. Equidẽ non paucos scio, qui cum partem aliquã corporis haberent infirmam, vt ea sępissime ęgrotarent, gymnastices duntaxat auxilio à me sanati sunt: nec tñ eos abducebã à suis studijs: sed siue quis saltator esset, siue luctis deditus, ei iubebam, vt ederet omnes motus, & exercitationes artis suę: tum vt quisq; motus esset illi aptior, & vtilior, ita ad eum adhortabar. [d] Volo ẽt summum hunc medicum dissectionibus corporum operam dare, quã græci artem ἀνατομικὴν appellant: per quam cũ alia multa, tum vero propriam materiã partis cuiusq; percipiat. nam ex illius cognitione, actionũq;, & vsus partium, locorum interiorum ægrotantium notitia proficiscitur. [e] Ac vero in primis cognoscẽdæ sunt extimæ quęcunq; partes: quid enim potest esse hoc vtilius, pręsertim in bello, ad telorũ extractiones, ad ossium excisiones, ad luxationesq;, & ad fracturas cum vlcere coniunctas, ad fistularum, sinuũq;, & abscessuum incisiones? Deinde pcipiendę viscerum intimorũ actiones: Tum omnis eorum

a G.5.d placi Hip. & Plat. ca.6.

b G.2. de digno.pul. ca.3

c G.in lib.de sanit.tu.ca.11 &.12.

d G.1. de lo. affec.ca.1.

e G.2.de aggressib. ca.2.

a G. in lib. de con. me. cap. 16.

rum vsus tenendus.[a] Quis.n. morbum cognoscet, aut affectum locum, nisi partis ægrotantis naturam, atque materiam nouerit? & quam illa habeat cum partibus finitimis societatem atque coniunctionem? Quis apte vti remedijs poterit, nisi formam præterea eiusdem partis, & situm teneat? quæ etiam ei sanè indicabũt, qua parte euacuationem moliri maxime oporteat.[b] Actionis vero & vsus partium scientia, non solũ nobis erit vtilis ad cõparandam notitiam partis affectæ, & futurorum pręcognitionem, sed etiam in curãdis morbis plurimum proderit: qui enim gressum cognoscit esse crurium actionẽ, concoctionem vero ventriculi, is in eo, qui gradi nequit, aliquam partem crurium affectam esse percipiet: in eo vero, qui non concoquit, aut tristius concoquit, ventriculi vitium quodpiam subesse deprehendet. neque aliter ab vtilitatibus partium, quàm ab actionibus, partis affectę notitia subministratur: quemadmodum.n. gressus intercipitur affectis neruis, & lacertis, qui sunt in crure, Sic fracto aliquo osse aut luxato, eadẽ actio aufertur: si vero ignoraueris quod per ossa stamus, nec quòd ipsis affectis gradiendi facultas adimatur, tibi percipere licebit. perinde etiã vtilis est ad præsagitionem cognitio actionis, et vsuum: queadmodum enim sanitas eorũ ossium, quę in cruribus sunt, conducit nobis ad gressum, sic vbi quispiam affectus incurabilis in ipsis fit, cõmonemur ablatã gradiendi facultatem in posterum non posse restitui. Hæc vero eadem quanto ad curationes futura sint adiumento inde ostenditur, quòd, si aperire quaspiam partes, aut circũcidere, aut truncare oporteat, quòd eę quoquo modo vitiatę sint: vel tela, aut spicula ab ipsis euellere sit necesse, qui vsum partiũ non ignorat, quæ cautius, & quæ securius alacriusque incidenda sunt, optime percipiet.[c] Danda etiã ab eo opera est, quem iandudum nostra indicat oratio, vt simplicia quæque medicamenta cognoscat: & summa in hoc studio diligẽtia ab eo adhibẽda est, & cura.[d] Velim ergo ipsum omnium stirpium, si liceat, peritum esse: sin minus certe plurimarum: & præcipue earum, quibus ad multa vtimur.[e] Proinde gnarum in primis doctorem, & demõstratorem deliget: à quo scientiam hanc intuitu capiat: deinde Dioscoridis libros præsertim euoluet, qui hęc fidissime persecutus est. quãuis posteritati magis consultum fuisse crederem, si omissis scriptis hæc à præceptoribus doctrina oculis

b Gal. 17. de vsu parti, ca. vlti.

c Gal. 6. de simpli. medi. cap. 1.

d Gal. 1. de antido. ca. 5.

e Gal. 6. de simp. medic. cap. 1.

Cap. 17.

oculis sumpta esset, & deinceps ab alijs accepta, & alijs tradita, ita demum ad posteros per manus deuenisset. Illos vero potissimum scriptores reprehēsione dignos esse duco, qui figuras earum herbarum descripserunt, & literis ac monimentis mandarunt, quas nunquā ipsi sunt conspicati: possis enim eos comparare præconibus, qui formam pronuntiant & notas fugitiui serui, quem nunquam spectarunt, ac si pręsentem haberent tñ non agnoscerent. Hinc factum est, vt multi suos libros varijs mendacijs, & nugis asperserint: versi enim ad fabulas aniles, præstigias quasdam, & deliras incantationes conscribunt, quarū fuere ęgyptij auctores: quibus vtendum esse in herbis legendis insani admonent. nonnulla etiam medicamenta laudibus in cœlum efferunt, & corporibus admoueri, aut collo suspendi iubent: quę optimus medicus vniuersa despiciet: nam quæ eiusmodi sunt, non solum ad medicinæ artē non attinent, sed etiam procul à veritate absunt.[a] quòd si nonnulla vides collo appensa affectibus mederi quibusdā, scito hoc alterutra de causa euenire: vel quòd defluunt ab illis rebus partes quædam, quæ deinde spiritu attractæ possunt ægrotantem partem curare: vel quòd aer ab illis īmutatur. Sic.n. pęoniæ radix appēsa medetur comitiali morbo: sic inflammato gurgulioni cyrenęus succus: sic nigella torrefacta destillationes siccat, & grauedines, si calidam quispiā in linteolo raro illigans, trahat assidue per nares calorem ex ea manantem: si etiam plura lina, & præsertim ex purpura marina, circa collū viperæ quispiam annexuerit, & his astrictis ipsam eliserit, postea collo singula suspendat, mirifice ꝓderit paristhmijs, & omnibus illis, quæ in collo extuberant.[b] Vt vero simplicium medicamentorum cognitio acquisita fuerit, perdiscēdæ quoq; eorum vires & facultates erunt: quomodo enim quæso probè medicamenta ex his componet, aut eo, quod est ab alio compositum recte vtetur, qui simplicium medicamentorū facultates ignorauerit? deinde gradus etiā eorum cognoscendus est: quatenus refrigeret lactuca, portulaca, solanū: quatenus cinnamomū calfaciat, amomum, & cardamomum.[c] Ac vero medicus pręcipue versatur in morborum medelis: à quibus etiam ducit appellationē: qui vero ad sanitatis conseruationē præcepta tradit, eum græci ὑγιεινὸν appellare solēt, quasi valetudinis tuendę præfectum diceres. sumunt

[a] Cap. de pæonia.

[b] Gal. 1. de simp. medic. cap. 25.

[c] Gal. 2. de sanita. tuen. cap. 8.

munt enim artifices nomen ab ea arte, quam quisq; pertractat.

a G. 5. part. 6. Epi. cõ. 1. [a] Est autem præcipuum medici officium remediorũ qualitatem, & modum cognoscere: & quo maxime tempore illis vtendum sit, & qua rõne callere: quam quidem cognitionem, & sciẽtiam, ars ei medica suppeditat: cuius ipse minister est: per eam enim earum rerum factus est peritus, quæ aut sanitatem gignere, & tueri: aut morbos parere atq; conseruare natura possunt. Ac multæ quidem artes extant, quæ medicæ arti ministrant, & præparãt salutarem materiã: & multi item medicorum ministri. seruiunt. n. illis herbarij, vnguentarij, coci, cataplasmatũ & perfusionum magistri, qui venas pertundunt, qui cucurbitulas affigunt. Quòd si medicus qspiam aliquid istorum didicerit & faciat, similis est gubernatori nauis, qui remigare sciat, & malum scandere: nec vero solum sciat, sed ipse etiam hæc faciat, & alia similia, quæ ad nautas pertinent. Similiter etiam reges, & imperatores exercituum nõ paucos inuenies, scire ea, & facere, quæ militum sunt munera: verum non vt rex & imperator Alexander ille macedo, aut Philippus illius pater, militum officijs atq; muneribus fungebatur, sed tanq; miles. Perinde igitur medici id, quod esse eorum officium dixi, persequuntur. quòd si venam aliquis interdum incidit, aut cucurbitulas imponit, vel aliud manibus molitur, id non vt medicus, sed tanquam minister exequitur.

b H. in lib. de medico. [b] His artibus & disciplinis eruditus, vita etiam & moribus, quẽadmodum supra ostensum est, medicis plebeis præstabit. Erit igitur prudẽs, & minime loquax: & in rebus illis, quæ ad vitam pertinent, composite se geret: hoc. n. ei ad authoritatem comparandam plurimum conducit. ac vero ita institutum medicum & compositum nemo non amat, ac veneratur: petulantem aũt & leuem cuncti despiciunt. Cum vero cum mulieribus nuptis & innuptis assidua sit ei futura consuetudo, & res ipsi multum pretiosę frequenter occurrãt, scire licet in his omnibus tẽperantem se esse oportere.

c In iusiurando. [c] Quòd si quidpiam in ipsis curationibus, aut extra conspexerit, aut intellexerit, quod diuulgandum non sit, perinde vt arcanum celabit. castam igitur & sanctã vitam perpetuo deget: neq; vllo scelere artem inquinabit: & in quãcunq; domum introierit, pręcipue cauebit, ne vel venenum ipse cuipiam præbeat: aut eius consilio, et ope alter exhibeat: ne'ue mulieri alicui medicamentum offerat,

quod

quod partum immaturum possit abigere. Talem quidem quod ad se attinet medicum esse oportet: erga ægrotantem vero ita se habebit. [a] Velim enim in primis eum ægrotantibus videri quæstus minimè cupidum. Non enim decet vllam aĩo languentis de mercede curam iniijcere: prȩsertim eius qui teneatur acuto morbo. Nam cũ in morbis acutis occasio sit prȩceps & momẽtanea, bonũ medicũ dedecet, magis mercedis, quàm bonæ existimationis rõnem habere. Ac vero multo melius esse duco, eos tãquam ingratos obiurgare, qui ad pristinam valetudinem maximè tua ope reuocati sunt, quàm in summo discrimine pecuniam extorquere. Ergo de quæstu & mercedula minimè solicitus, morbi naturam quãprimum cognoscere contendet, oĩa ꝓuidebit, inhumanus non erit: & in quo viderit tenuem rem familiarem, vel modica mercede cõtentus erit, vel ẽt gratuitò curabit: prȩsertim vero peregrino & egẽti opem promptè porriget: tũc enim demum ars illustratur, cũ eam benignè medicus exercet. [b] Sic ẽt diuinum illũ Hippocratem ferunt, non gloriæ aut quæstus cã, sed humanitate adductũ, ægrotãtibus solitum mederi. [c] Neq; infructuosa est medici probitas his, qui ei se cõmiserint: sæpe enim accidit, vt qui à morbo nõ vsquequaq; tuto teneantur, confisi ꝓbitate medici sanescãt. [d] In hoc vero medico præcipuè elaborãdum est, vt sibi comparet ægrotãtis obedientiam: quo enim modo ægrum ꝑsanabit, nisi eum obtẽperantem & obedientem habuerit: itaq; summũ studium & curam, in hoc adhibebit, vt gratũ se ægrotãtibus & amabilem reddat, ac illius beneuolẽtiam sibi conciliet, cuius curationem ipse suscepit: nam qbus ægri delectantur, ijs maximè obediunt: illis aũt quos oderunt, minimè obtẽperant: vel si sanum & vtile cõsilium ipsis datum fuerit. Erũt igitur ei nõnullæ obseruationes necessariæ, quibus ægri beneuolentiam captabit. [e] Primum enim ei enitẽdum est, vt quantum in se est, bonæ habitudinis sit, & bono ac laudabili colore, nãq; vulgus eos cẽset, qui nõ satis firmi sunt, ne alijs qdem bene mederi posse. [f] Medicum vero præcipuè dedecet, areis infectũ caput habere, aut vngues scabie: vel à morbo articulari vehemẽter affligi, aut ab alio simili vitio. [g] Ne cum ipse depellere ꝓfiteatur aliorum morbos, eo dicto, aut alio simili, eum qspiam irrideat. ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων, aliorum medicus scatet ipse vlceribus. [h] Est ẽt me-

a H. in lib. de præceptis.

b G. 9. de dec. Hip. & Pla. ca. 5.

c H. in lib. de præcep.

2. de or. f. 126.

d G. 4. part. 6. epi. cõ. 8.

e H. in lib. de præcep.

f G 4. part. 6. cõ. 9.

g G 5. de sani. tu. c. ca 1.

h G. 4. part. 6. epi cõ. 9.

dico præcipuè turpe & indecorũ, tetro quopiam odore, aut corporis vniuersi, aut etiã alarum detineri: nec tñ desunt, qui se hoc vitio detestabiles ægrotantibus reddũt: scio enim medicum, qui fœdũ adeò odorem ab axillis spirat, vt eum æger ferre q͂spiam elegãs nequeat: quem sibi añ mederi me hercule deceret, q̃ ad alios curandos ipse accederet: nã & si hircum olent natura nõnulli, potest tñ is odor ad mediocritatem quãdam primũ duci, deinde vero aspsionibus tetrum odorem obtundẽtibus leniri. Cõtrà enim alius, cũ ei natura os puteret, purgatione primũ, & conuenientiũ medicaminũ potu malũ odorem repressit: deinde cũ domo egrederetur, modò exiguum q͂d amomi, modò foliorum malabathri, aut cuiuspiam rei bene olẽtis detinebat in ore: & ita ingratũ oris odorem mitigabat, atq; suauem faciebat. Nonnulli aũt ita q͂dem præcepta hæc spernũt, vt ob incuriam in maxima peccata & dedecora dilabãtur: qui cũ bonũ oris odorem natura habeant, alliũ, aut cepas olentes, ęgros inuisunt. Quàm vero grauiter Quintus ille noster peccauit, qui artem medicam Romæ ꝓfitebatur: cum enim diuitem & præpotẽtem virũ à prandio vinolentus viseret: qui febre, & capitis dolore ita vexabaẗ, vt vini odorem ferre non posset: ab eo est rogatus vt paululum secederet, q͂m sibi admodũ esset molestus vehemẽs ille odor vini: at Quintus contrà, insipiẽter respõdit, vini odorem pferas, nam & ipse tuæ febris odorem tolero. Stolidũ admodũ sanè responsum: pmultum enim interest febrem aliq͂s, an vinum oleat. Sed & tonsuræ, & vnguium non mediocrem curam habebit. Velim enim in primis ita q͂dem eum detondi, vt capitis sanitati cõducere maximè videaẗ: nã alijs alius tonsuræ modus conuenit: ægris vero non eadem q͂busq; species placet: ad eum igitur cõtuens, cuius tibi curatio cõmissa est, de tõsuræ specie coniecturam facies: q͂ppe non mihi videtur medico indignum aut turpe ꝙ sese ad eius volũtatem, et arbitrium, ac nutum accõmodet, à quo ꝓbari velit, & quem ad pristinã valetudinem reuocare studeat. Sic enim imꝑante Antonino Cõmodi patre, oẽs eius familiares ad cutem tõndebant: sub Lucio aũt imꝑatore, q͂m mimi ab eo appellarentur, comam rursus cuncti nutrierunt. Vngues mediocres esse decet: quæ enim hmõi sunt ægris spectãtibus placere solent: Chirurgo vero quales esse oportet apud Hippocratem legas licebit. Vestis sit & ipsa eadem rõne mediocris

Margin notes: In or. f. 99 (beside "tum accõmodet … valetudi-"); i de his que i off. med. tex. 30. (beside "runt. Vngues … spectãtibus").

mediocris:non sordida,non abiecta:nec vero ita quidem sumptuosa vt arrogantiæ noteris:quod si his ægrum immoderatius delectari, aut illis intelligas,haud absurdum erit à medio deflectere: quatenus ei gratum esse, coniectura fueris assecutus.[a] Præcipue autem dedecet vestibus sordidis indui, quin vero mundas & elegãtes semper habeas.Neque medico indecens est odoribus vti quibusdam:odiosos enim & nimium exquisitos excipio. Manus vero præcipue admodum mundas habebit, faciem, barbam, & capillos.[b] Certas quoque animaduersiones desyderat medici incessus,& aditus ad ægrotantem:non enim placet vt vel ingressu,vel in sessione,aut abiectus,aut arrogans & superbus videatur. quidam enim elati & tumidi se inferunt, & sedent: nonnulli autem nimis sese contrahunt:alij curui & summissi iacent:Proinde neque adeò humilem& abiectum volo eum videri, vt contemptui sit: nec arrogantia, aut fastu notari: sed ab omni excessu declinare, & mediocritatem sequi:nisi forte videretur æger,(quod raro contingit,) humilitatem affectare. tũc enim non erit absurdum à medio parumper flectere,seque humilem præbere:vel si contrariũ appetat,eius item ingenio, & naturæ obsequi. Neque parui refert ad beneuolentiam ægrotantis captandam, nosse illius ingenium & mores:tædet enim nonnullos crebri accessus medicorum:alij assiduo medici aduentu mirum in modum delectantur:sunt etiam nonnulli medici adeò imprudentes & fatui,vt ad dormientes magno pedum strepitu, & vociferatione ingrediantur: quibus experrecti ægrotantes indignantur, & se plurimum offensos esse conquerũtur. Quapropter operam medicus dabit, vt nec intempestiue adeat,nec petulanter obstrepat,aut vocem efferat:ne'ue in vultu, incessu'ue, aut in gestu decorum non seruet.[c] Est etiam periti medici, & optimi huius quem pingo, hilari vultu, & placido ægrotantem adire:nam qui asperitatem præ se ferunt, videntur ægrum despicere, & morosi esse. neque tamen soluto erit risu,aut supra quàm deceat hilaris:sed modũ rebus omnibus semper adhibebit.[d] Nihil autem prædicet ei de futuris,neque indicabit præsentem statum: multi enim in spem elati confidentiores euadunt, & medicorum præcepta negligunt:alij denuntiato periculo immoderatius animum demittunt.[e] Quòd si ægroto nimis anxio medicus occurrat, qui quid sperandum de se quid ue

a H. in lib. de præceptis.

b Gal. 4. par. 6. epi. cõ. 9.

c H. in lib de præcep.

d H. in lib de probi

e G. 2. par. 6. epi cõ 4.

timendum ſit, commoneri velit, hac in re, quoque medici prudẽtia non mediocris exigitur: tenenda enim illius natura & ingenium: quod ſi anteà non nouerit, ex eius ſermone percipiat licebit: nam multa ſolent loqui ægrotantes, quæ eorum ingenium, & mores detegunt. Ergo ſi ægrum prudẽtem & non parui animi eſſe viderit, verum ei prædicet, nihil diſsimulans: imprudenti vero & timido nihil reticebit eorum, quæ iacentem animum poſſunt excitare, et demiſſum erigere. Qua tamen in re eũ adhiberi modum velim, vt nunquam in magnum mendacium prorumpat. Verum ſi tam fracti atq; abiecti animi æger ſit, vt ſalutem cogatur ei medicus polliceri, attamen egreſſus familiares nihil cælabit. Neq; tamen ipſis ægrotis, quanuis plurimum pertimeſcentibus, ita ſalutem pollicebitur, ſicut nonnulli prompti ad mendacia: Sed in primis quidem addet ſanitatem ipſam affuturam, ſi æger omnia rectè geſſerit, & præceptis medicorum paruerit. Sic enim animus illius minimè elangueſcet, & ipſe verax perſæpe erit. Nam graues plerique morbi perimunt ægros minus obtemperantes: pauci admodum exitium afferũt, ſi nec à medico, nec ab ægrotante, nec à miniſtris in aliquo peccetur: neque extrinſecus aliquid euenerit, quod detrimẽtum afferre queat. Nam qui in morbis periculoſis confidentiores efficiunt ægrotantes quàm par ſit, coniiciunt eoſdem poſteris deinceps diebus in longè maiorem triſtitiã & mœrorem, cum aut morbus grauior fit, aut vltrà pollicitationem protrahitur. [a] Vbi vero ſe citius ſanari vehemẽtius æger deſyderat, operæ pretium erit, omnem eius ſolicitudinem & perturbationem probabili ſermone abſtergere: & vt ſpem in medico habeat cohortari: et vt ſe ipſe ei committat, qui nullum emolumentum maius ducit, quàm hominem ſeruare, & priſtinæ valetudini reſtituere. [b] Proinde illum adhortabitur, ſuis vt præceptis obediat. Præmiſſa ergo decenti quapiam præfatione proponet illud Hippocratis, non ſolum eſſe neceſſarium, vt medicus opportunè expleat munus ſuũ, ſed tum æger ipſe, tum ẽt aſsidentes: neq; vero ab externa vlla re curatio puertat̃. Adiunget præterea, artem tribus cõſtare: Medico, Aegroto, & Morbo: ægrotantem vero oportere vnà cum medico morbo aduerſari, atque obſiſtere: nam ſi ſolum ſinat æger medicum certare cum morbo, aut à medico deſciſcẽs cum morbo ineat ſocietatem, nullum

a H. in lib. de præcep.

b G. 4. par 6. Epi. cõ. 9.

lum medius fidius spei locum superesse: solus namque medicus, cum sit, paruo negotio à duobus superabitur. Contrà vero, si à morbo æger defecerit, & medico pro se pugnanti fuerit auxilio, plurimum de victoria sperãdum esse: quoniam aduersus vnum morbum à duobus pugnatur. Hac aut alia simili oratione ægri obedientiam comparare necesse est: cui etiam vocis magnitudinem & sonum cõgruere oportet. Quòd si medicus ægrum alloquatur eruditum, vitare barbarismos solœcismosque debet: alioquin ab ægrotante parui æstimabitur. Neque ignorandum est, medicis nonnullos fabulas narrantibus oblectari, alios autem fastidiri ac tædio affici: & grauibus sermonibus aliquos, facetijs alios & salibus recreari. [a] Scire tamen licet, non omne genus facetiarum medico conuenire. Non enim laudo illud Quinti dictum, qui percuntanti gymnastæ de vnctione, quam haberet vim, vestis amouendæ respondit. Simile est etiam illud eiusdem de vrinis apophthegma, nempe colores earum nosse ad fullones pertinere. Equidem scurrarum esse eiusmodi iocos arbitror, haudquaquam illius qui tam grauem artem profiteatur. [b] Plurimi etiam refert ægrum alloquatur medicus apposité, an minimè congruenter: vti cum dicente quodam ægroto, heu me miserum moriar, Callianacta succinuisse medicum ferunt.

a G. 3. de sani. tuen. cap. vlti.

2. de or. f. 131. & in or. f. 205.

b Gal. 4. par. 6. epi. cõ. 9.

Te melior quanuis fuerit Patroclus obiuit.

Sed & quidam medici nostræ tempestatis, ita sanè sunt asperi aduersus ægrotantes, vt ab illis odio haberi mereantur. Contrà autem alij, quoniam more seruorum ægrotis adulantur contemptui sunt: at me hercule sicut non expedit medicum censeri ab ægro dignum odio, ita nec contemptibilem esse oportet. Sed ita quidem grauis erit in vultu, sermone, & gestu, vt cum singulari dignitate, humanitas tamen, modestia, & comitas coniungatur. nisi enim medicum ęgrotus suspiciat tanquam deum, pręcipienti minimè parebit. [c] Non ergo asperũ erga ęgrotantem, non immitem esse medicũ oportet: qn contrà potius ei interdũ obseq., vt eum bñuolentiorem amiciorẽque habeat. Cũ enim ęger quidpiam cõcupiscit qđ obfuturum non sit, non inutile erit ipsi indulgere: si tamen indulgentia hæc appellanda est, quæ ægrotanti prodesse põt. Quæ enim sunt magis grata, ea, licet paulò minus vtilia sint, ab ęgrotante melius concoquũtur: ita in ea re in qua videmur in-

3. de or. f. 145. & in Bru. 177.

c G. 4. part 6. epi. cõ 8.

dulgere, haud sanè obsequium, sed vtilitas ægrotantis proponitur: quod & Hippocrates ipse præcepit: paulò deteriorem, inquiēs, cibum et potum, sed planè magis gratum, melioribus quidem, sed minus suauibus anteferendum esse.[a] Quam ob causam culinariæ etiam artis non oportet medicum esse omnino rudem: nam ex his, quæ æquè salutaria sunt, quod suauius est facilius cōcoquitur.[b] Verum nec in his tantum rebus, quarum vtilitas euidens est, medicum ægrotantibus obsequi ex vsu erit, sed interdum etiam in illis, quas nocituras viderit: modo insigne detrimentum inde non expectet: alioquin verendum erit, ne minus indulgentem medicum æger à se abalienet, atque auersetur: atque ob id ei minime obediat. Verum cū ægro qdpiam tale cōcesserit, futurum vt ab ea re offendatur præmonebit: sed se nihilominus ei assentire, vt gratum faciat: & vicissim ab eo petet, vt promptius obedire in posterum velit. Noui enim nonnullos, qui ea medici in ipsos indulgētia intemperātissimi facti sunt. Sic & ego frigidam aquam sæpe concessi ægro efflagitanti, cui postera tamen die dari debuerat: nonnunquam etiam balneum, & vinum, & alia id genus: morem solum illi in eo gerens, vt hæc sumeret pridiè quàm conueniret: Cæterum si ne postridiè quidem id esset dandum, non ipsi vlterius gratificādum censeo: potest enim leuis aliqua ægri offensio, deinceps futura obtemperantia compensari: tanta autem vt ad extremum vitæ discrimen ægrotantem adducat, aut morbum valde protrahat, facilè emendari nequit. Itaque obliuioni dandum non est præceptum hoc adeò salutare ad comparandam ægri obedientiam: debere quidem medicum ægro gratificari, & huius in primis solicitum esse, vt illius beneuolentiam sibi conciliet: ijs enim ægri maximè obediunt, quos diligunt & amant. Equidem non paucos noui, qui cum cibum fastidirent, & à nemine alio suaderi possent, in gratiam tamen patris, aut matris, aut fratris, aut amici cuiuspiam cibū sumpserunt: sæpe etiam filij parentes impulerunt ad cibum. Sed & ad ipsam obedientiam comparandam, ab Hippocrate scriptum est, medicum adiuuari præsagijs plurimum, & ægro admirabilem fieri. Sic enim eos etiam videmus, qui Pergami à numine curantur, ipsi obediri: licet ab eo non rarò illis imperetur, vt ab omni potu abstineant quindecim diebus: qui nemini sanè medico

vnquam

a G.2. de ali. fac. ca.27. & 52.

b G.4. par.6. Epi. cō.8.

vnquam paruissent. Ita nimirum multi refert ad parandam ægri obedientiam, si ipse magnum sibi ex ea adiumentum procul omni dubio futurum sperauerit. Neque tamen eos medicos probo, qui ægrotantium cupiditatibus facilius indulgent, vt mercedem ampliorem accipiant: vnde ante opportunum tempus facilè ipsis concedunt, balneum, fructus, & frigidę potum.[a] Hi enim assentatores potius quàm medici mihi videntur, & magis ipsi obedire ægrotantibus quàm imperare. Sed hos quidem mittamus, & ad optimum summumque medicum reuertamur: quem par est tanquam ducem militibus, & regem subditis, ægrotantibus imperare.[b] Verum si in eos vnquam inciderit, qui mandata sua aspernentur, modò acerbius eos & vehementius obiurgabit, modò placidiore sermone leuiter castigabit: neque mehercule committet, vt suis ipsi cupiditatibus inseruiant. alioqui si mori ægrum contigerit, poterit facilè error alienus medico falsum crimen, & calũniam afferre. Quapropter velim etiam ipsum ita solertem esse, vt occultiora quædam ægrotantium peccata obseruet. abhorrent enim medicinas nonnulli & respuunt, vnde postea intereunt, ac se tamen sumpsisse simulant: id quod in medici ignominiam & infamiam postea facilè cedit. Ob id certas etiam medici obseruationes desydero in his rebus, quæ foris sunt. nam & cibi, & cubiculi, & assistẽtium, seu ministrorum, & aspectuum rerum quarundam, & nuntiorum, & quarundam etiam aliarum externarum rerum, rationem haberi à medico velim. ne cũ morbum propulsare ab his vetitus fuerit, mali & imperiti medici nomen subeat.[c] Cum ergo cibus & potus ægrotantibus exosus plerunque præbeatur, curam adhibeat medicus oportet, vt mundus saltem sit, ac in vasculo minimè sordido afferatur: & simili ratione cætera administrentur.[d] Idem etiam curabit, ne graui cuipiam odori ægri domicilium pateat: ne'ue excedenti calori aut frigori expositum sit, vel præ humore madeat.[e] Danda etiam ab eo opera est, ne temerè cuicunque æger credatur, sed ei tãtum experti & periti ministrent: qui non acerbè exequantur medici mandata, sed quæcunque ab eo præcepta fuerint probè exequãtur: nihil rudibus & imperitis committet, alioquin culpam ipse alienam facilè sustinebit.[f] Quoniam vero non parui refert ad curationem ægrotantium, vacuum esse eorum animum ab omni

a G. 1. meth. ca. 1.
b H. in lib. de prob.
c G. 4. part. 6. epi. cõ. 8.
d G. 4. part. 6. epi. cõ. 44.
e H. in lib. de prob.
f G 4. part 6. cõ. 8.

perturbatione & tristitia: iccircò prudentis medici erit, ægrotātis rebus ita cōsulere, vt nihil aut eius obtutui, aut auribus occurrat, qd' ipsi aut tristitiam, aut pturbationem inferat. Proinde summa quoq; ab eo cura adhibēda in hoc est, vt illi præcipuè ei assistant qui ipsi sunt gratissimi: alīj aūt ad ipsum non ingrediātur, vel ante eius oculos diù non obuersentur. Et hæc quidem disponet atq; exequetur, cūcta diligenter explorans. Quanq; ēt sine curiosa pscrutatione nōnulla fortuitò notabit: nā sæpe medico ægrū & ministros intuente, quispiam seruus ingrediēs nuntiat aliquem venisse, qui visere ægrotātem velit: quo æger nuntio nonnunq; statim hilaratur, nonnunq; vero mœstitia pfunditur: quasi futurum sit, vt ab hoīe haud quidē beneuolo, sed simulatore potius pturbetur. Debet ergo medicus cū quispiam ingreditur, quem vultu hilari æger nō aspiciat, paulò post imperare, vt pmittatur requiescere, et hac occasione oēs excludere: nam cū ille exierit, qui parū est ægrotanti acceptus, poterūt chariores paulò post reuerti. Sed eiusmodi qdem aspectus nō ob id voluptatem inferūt, aut tristitiam, q̄ moueant tm̄ oculorū sensum, sed ad mētem ptinent multò magis, & ad intimū aīum: Contrà vero, nonnulla voluptatem afferūt, quatenus à nobis cernuntur: quēadmodum & ea quę olfacimus, gustamus, audimus, tāgimus, quatenus singulos sensus afficiūt. Qua in re solertis ēt medici erit, pcuntari familiares ęgrotantis de his rebus, quæ ipsum magis oblectant, atq; vt in cubiculū ea inferantur illis impare. Non enim oēs æquè īj sdem oblectātur: sed alīj s placent aliæ figuræ, aut picturæ, aut stirpes: alīj alios colores amant, & flores, & germina. Est ēt idem discrimen in his rebus, quæ ad auditum ptinent: nam quædam oblectāt auditum tm̄, quēadmodum cantilenæ: quædam vero nō auditum modò, sed ēt aīum grauiter afficiunt: cuiusmodi sunt tristes nuntīj. Itaq; vulgaribus ēt qbuscunq; notum est, optimū esse, ægrotātium notitiæ ea subtrahere, quæ cū nuntiata fuerint, eorum aīos exaspare queant: si qua vero sunt, ex qbus magnam illi voluptatem, atq; delectationem pcepturi sint, ea præcipuè ipsis exponere, ac ēt mē daciunculis qbusdam interdum aspgere.[a] Cum vero nonnunq; ob alias ēt externas occasiones, ægrotantis curationem impediri accidat, optimi ēt medici erit, accuratè pspicere, ne qd eiusmodi occurrat. Nonnunq̄ enim aut ex vicinia, aut ex publicis vīj s molestiæ

a G.2.par.6. epi.cō 44.

2.de or.f. 131.

lestiæ

lestiæ ægrotanti aliquæ inferūtur. [a] Quibus nocturnus somnus interrūpit: id qđ & canū latratus haud rarò efficit. Dāda ergo ab eo opa est, ne qdquam simile ægrotantem pturbet: ne ue illum qſpiam aut dictis, aut factis, ad iram cōcitet: aut tristitia atq; mœrore afficiat. [b] Siquidem ob hæc & similia peccata, hi quidem morbi qui suapte natura minime pniciosi sunt, sed in qbus tñ periculosa quædam mala & grauia accidūt, in exitialium naturam vertūtur: qui vero vacant prorsus piculo, ob errores cōmissos fiunt diuturniores. Quòd si multa & magna peccata ĩ his quoq; admissa sint, mutātur ēt ipsi in letales & pniciosos. Nec vero admiratione mehercle hoc dignum est: si enim gignūt magna peccata in benè valentibus letales morbos, quid quæso in ægrotantibus expectandum est? [c] Cæterū cum nonnulli ægrotantiū ita prauis moribus, ac aĩo adeò puerso sint, vt medicos deludere & calūniari studeāt: vt nihil in arte medica certū sciri demonstrantes, eorū auctoritatem et existimationem cōuellant, medicū quoq; hac in re egregiè prudentem esse oportet: vt detectis eorū versutijs iacta contra se spicula validè retorqueat. Nōnulli ergo medicamen calfaciens bibentes inscio medico, magnitudinem pulsus adaugent: quorū calliditatem pcipere sic oportebit. Nam si non in tpe accessionis pulsus increuerit, nec vlla alia cā præcesserit, quæ pulsum potuerit concitare: sicut balneū, aut ira, aut fricatio, vel aliud eiusmodi: quæ ppria inditia habent: veri quidem simile erit magnitudinem pulsus potu esse medicaminis effectam: Sin vero in accessionis tps id inciderit, denuo erit pulsus paulò post tangendus: nā si calor ex medicamento est, ac pulsus magnitudo ex eo calore, semp ac magis remittetur pulsus, pcedente tpe: ab accessione aūt intēdetur. Et hæc quidem cognitio pficiscitur ex his, quæ ppria sunt artis: q; si ad horꝝ inditiorū cumulum eæ quoq; notæ accesserint, quæ tum ex consuetudine, tū ex moribus ægrotantiū eliciuntur, certius iam pcipies id, de quo ambigis. Quidam enim minimè assueuerūt medicamentis, immo vero ea abhorrent: alij delectātur eorū potu, vt viuere absq; illis nō placeat: ac vt in illis, pbabile est auctam esse pulsus magnitudinem à medicamēto, ita in illis parꝝ cōstat. Ac vero, ad id ēt non parui refert nosse ęgrotantis mores: quidā enim in struendis insidijs, & fallendis assistentibus delectātur: vt arguant, & accusent vnumquēq; de vanitate scientiæ: Cō

a G. 1 aph cō. 1. &. 1. de cri. die. ca. 11.

b G. 1. de cri. die. ca. 11.

c G. 1 de psa. e : pul. ca. 1.

trà, alij simplices sunt ac probi, & oĩa faciunt aptè, nihil simulãtes, aut celantes. In his ergo existimandũ est, nihil esse actum occultè, & furtim. Apud insidiatores suspecta sint oĩa. Ac vero circunspicienda distinguendaq; sunt, & quæ propria sunt artis, & quæ extrinsecus accedunt: qđ mihi quondam fuit necessariũ in hoĩe diuite, qui medicamentis delectabatur, vt sæpissime ea sumeret: atque eiusmodi erat ingenio, vt argueret libenter circunstantes, ꝙ nihil pfecte scirent. Huius pulsus cũ maior esset factus sub accessionis tps, iussi ei vt linguã depromeret: quam, cũ medicamẽto infectam cõspexissem, tetigi rursus pulsum, nihil adhuc suspicans: interim recordatus sum, ꝙ pridie vetuissem ei sumere medicamẽtum. Itaq; eum accusaui ꝙ medicamẽtum sumpsisset: ille vero animaduertens me à linguæ colore cõiecturam fecisse, formauit medicamentum in parua catapotia, ne linguam tingeret, ac rursus deuorauit: sed nec me latuit hmõi cõmentum: inspexi enim linguam, deinde pulsum rursus tetigi: ac vbi distinxissem alia, de quibus paulò ante dixi, suspicari de medicamẽto cœpi: cum ergo sæpius ex interuallis pulsum tetigissem (nouerã enim hoĩs puersitatem) factũ deprehendi: ac ei audacter dixi: pfectò sumpsisse medicamentũ mihi videris: qđ cum ille constanter admodum negaret, & testes appellaret seruos, qui ab eo nũquam discesserant, manum ego illius apprehẽdens, ac pulsum tangens, an inquam dixi, iurabis in certa verba? ad hoc non vltrà prõptè ille respondit: ac vero motũ habebat arteriarũ inæqualẽ, cuiusmodi solet ex angore esse: atqui medicamentum, subieci, planè sumpsisti, caue iures.

cap. 4. Tangẽdi ergo accuratè sunt pulsus, deinde cũ denuntiaueris id, qđ proprijs inditijs cõcepisti, rursus tangendi: aĩaduertendumq; an æger quoquo modo pturbatus sit: ꝙ si oĩ sit pturbatione vacuus, vide an aliqua inditia omiseris, aut non rectè perpenderis: si vero cõmotus sit, ac tibi videatur angi, aut vereri, haud statim signo fidem tribuas: sæpe enim angũtur ægroti, non ꝙ conscij sint illius facinoris de quo accusãt, sed ꝙ natura ferè sint timidi: his ergo pulsus paulò post consistit: his aũt qui verè id ppetrauerint, quãdiu à te exprobrantur, pulsus erunt pprij formidantiũ. Hac rõne præsagia eduntur non minus admirabilia ꝗ̃ firma: vt nonnunquam assistẽtes putẽt pulsu id non esse cognitũ, sed aliquem eorũ qui viderint medico denuntiasse. [a] Nonnulli vero simulant

[a] G. in li. quõ ægr. simu. sint depre.

 se ægrotare

se ægrotare multas ob causas: quorũ et simulationem à medico non ꝑcipi dedecere videtur. Si qs ergo doloremꝗ simulet vehemẽtem, pōt eius cōmentum detegi, & ꝙ facilè tolerare videatur, vt neq; huc neq; illuc se ꝓijciat, sicut solent qui verè ægrotant: & ꝙ neq; longã inediam, neq; acrium medicamẽtoꝝ impositionem, neq; incisionem, aut vstionem ꝑferat: sed eiusmodi auxilia recusẽt: cum tñ qui vehementi dolore cruciantur, ꝑpeti quodcũq; auxilium parati sint: immo vero medicos ipsi vltrò adhortentur, vt qdquid libuerit agant ad se sanandos: & ꝙ ab illis cibis aut potibus, quibus delectare solet, nequeat se continere: & ꝙ ea ẽt mala non appareant, quæ vehemẽtibus consequi doloribus solet, difficulter morbũ ferre, frigere extrema, pallere: interdum quoq; frigidum exudare: & pulsus habere inæquales: ex quibus ẽt parui sint plures q̃ magni, & debiles plures q̃ fortes: & ꝙ de doloris specie rogatus, peculiarẽ affectæ parti explicare nescit. Est enim nõnullarũ partium dolor longè lateq; procedens, quarundã vero fixus & inhærens, aliarũ pungens cũ pulsu, aut qui diuellere videatur, vel parti dolenti stuporem afferre, aut insidentis cuiusdã ponderis sensum: & hic ẽt vomitũ mouet, ille ventris cõturbationem, alius vertiginem cũ obtenebratione. et ꝙ eo victu æger vsus antea non sit, qui eiusmodi morbũ progignere debuerit. Atq; hæc quidem signa ex eorũ numero sunt, quæ ad artem ꝑtinent: alia vero extrinsecus sumũtur, quæ nobis suppeditat rõ & cõis intelligentia: quæ licet in oĩbus natura insit, in paucis tñ ꝑfecta & absoluta repitur, vt qd in vnaquaq; re agẽdum dicẽdũq; sit cõprehẽdere cuiuis nõ liceat. Quidam cũ à ciuibus ad cõcionem esset vocatus, cui qdem non interesse iudicabat sibi futurũ ex vsu, finxit se dolore colico excruciari: Ego vero eũ mentiri statim suspicatus sum, deinde certius cognoui: ꝙ nec fomenta, nec vnguenta, nec philoniũ, quo tñ non ignorabat quendam fuisse à me ꝑsanatum, sibi adhiberi rogabat: sed nec eiusmodi victus rõ præcesserat, vt colicum posset affectũ excitare: qui & ex cruditate, & ex refrigeratione oriri solet: id qd' postea rei exitus cõprobauit: nã dimissa concione desijt clamare, tanq̃ posthac non doleret. Seruus ẽt qdam ex his, qui dñm in itineribus currẽdo comitãtur, cũ vtroq; genu diceret se vehementissime dolere, à me deprehẽsus est id simulare: tũ ꝙ ea die herus illius esset iter aggressurus, tum ꝙ men-

tiri in eiuſmodi ſoleret: preterea ꝙ rogatus à me cõſeruus qdam illius amicus & ſodalis, faſſus eſt amore cuiuſdam mulierculæ eũ detineri: quapp veri mihi ſimile viſum eſt, cũ longius iter dñs eſſet facturus, ꝙ ille ſe domi relinq cuperet. Erat in eius genu prægrãdis tumor, qui deterrere quidem plebeium queq̃ & imperitũ poterat: intelligenti aũt & perito, manifeſtè conſtabat, ꝙ eũ thapſia excitaſſet. Cũ ergo nihil præceſsiſſet, qđ generare eiuſmodi tumorem de repentè poſſet: non enim cucurrerat immodicè, nõ vapulauerat ab aliquo, non ſaltauerat, non foſſam trãſilierat: nec vero vllum aderat repletionis inditium, cũ nec lautiore, nec pleniore victu vſus antea fuiſſet: ſtatim illius ſimulationem cõpertam habui: qbus qdem ſignis id ẽt acceſsit, qđ cum eũ ego pcontarer de ſpecie doloris, nec prõptè, nec eadem reſpõdit: quare cũ dñs iam abiret, impoſito medicamẽto, qđ minimè leuare dolorem poterat, ſed tñ refrigerare affectũ à thapſia genitũ, poſt horam fateri cœpit ſe prorſus à dolore eſſe liberatum: qui tñ ſi verè ab inflãmatione genitus fuiſſet, non ſolũ non deſijſſet ob medicamẽti refrigerãtis vſum, ſed vehemẽtior vtiq̃ euaſiſſet. Sic ergo inſtructus medicus atq̃ inſtitutus, in eo præcipuè ſibi elaborandum enitendũq̃ ſciat, vt ad priſtinã valetudinem ægrotantem reuocet.[a] Nã arti medicæ ſanitas ipſa ppoſita eſt; ppoſitam vero ſanitatem adipiſci, eſt artis eiuſdem finis.[b] Neq̃ tñ eam medicus ſemp conſeqtur: ſed interdũ illi idem accidit, qđ iaculatori: qui q̃uis ppoſuerit telo rem obiectã ferire, tñ ab ea nonnunq̃ aberrat. Quòd vero medicus aliqñ non ſanet, ob cõiecturas accidit, quę multas qdem occuparũt artis ipſius partes.[c] Quãuis enim cognita affectione, certa & minimę dubia ſubſequatur curandi rõ, tñ ea parte præcipuè opinabilis arş eſt, qua de ſignis agitur.[d] Efficit præterea cuiuſq̃ rei modus eãdem valdè coniecturalem: nã & ſi tp̃s opportunum cibi exhibẽdi, & eiuſdem qualitatem pbè agnoſcis, tñ q̃tum dari conueniat cõpertum non habes. Et eadem ẽt ambiguitas reperitur in vſu eorũ medicamentorũ, quæ purgandi cã ægris offerimus.[e] Ac ſanè fieri nequit, vt q̃tum ex quacũq̃ re dandũ ſit, aut calamo qſquam, aut verbis oĩno exprimat.[f] Verũ cõiectura hoc artificiali medicus aſſequatur oportet: qđ quidem cuiuslibet nõ eſt, ſed eius tñ, qui vim oĩum eorum, quæ ſub arte cadũt, facultatemq̃ didicit; & qui memoria vigeat, ac in artis opibus diligenter

a G. i li. de ſec. ca. 1. & i li. de opt. ſec. ad thr. ca. 5.
b G. 2. de cri. ca. 2.
c G. 2. de med. ſec. lo. ca. đ dolo. cap. ex ſpũ fla. et i li. de plenit. ca. 2.
d G. i li. đ phlo. c. 12. et. 2. reg. ac cõ. 37.
e G. 2. meth. c. 5. & 1. ad glau. ca. 8.
f G. 2. reg. acu. cõ. 37.

& accuratè ſit verſatus. [a] Nec vero in hãc artem irrepſerũt coniecturę ꝓpter ea pręcepta, quę Gręci theoremata appellãt: ea enim in omni arte æquè firma ſunt atq; ſtabilia: ſed ab opibus medentium præcipuè manarũt: quorũ euentus non ſunt admodũ certi. [b] Proinde cum nunq; errare ſuprà hoĩem ſit, prarò vero falli hoĩs ſit artificis, meliorem eſſe medicũ eũ ſtatuo, qui rarius decipitur. [c] Et eũ valdè ꝓbandũ cenſeo, cuius errores minimè ſunt inſignes. Nec vero malè mihi videntur ſentire, qui medicos impitos cõparant malis nauiũ gubernatoribus: ſicut enim minimè pcipiuntur, iſtorũ errores tranqllo pelago et pacato, in magnis vero & aduerſis tẽpeſtatibus pſpicui ſunt, ac tunc cuiuis liquet pp imperitiã gubernatoris naufragium contingere, ita impitorum medicorũ errores, in leuibus morbis latent vulgarem quẽq; & inexercitatũ, qm̃ non eueniũt ex illis magnę offenſiones: multi vero ſunt eiuſmodi morbi, & lõge plures q̃ graues: at vero in magnis morbis atq; piculoſis medicorũ inſcitia ita demũ detẽgit̃, vt occultari nequeat. [d] Sed tñ abſurdũ eſſe duco, velle ob id funditus medicinam tollere, qđ oẽs non ſanat: longe vero abſurdius mihi ſentire videt̃ur, qui dicũt eos, qui ſanantur, nõ vi artis, ſed caſu euadere, & fortunæ auxilio. Primũ enim ꝙ oẽs medicina morbos non pellat, vitio ei dãdum non eſt, qm̃ deploratis ſe opem ferre non ꝓfitetur. Qui vero calamitatem obijciũt eorum, qui à morbo non multũ graui conficiũtur, cur non id quæſo potius tribuant intẽperantiæ ægrotantiũ, q̃ medicos accuſent? quaſi medicus poſſit errare, nõ poſſint ægroti. Eqdem credibilius eſſe arbitror, nec velle ægrotãtes, nec poſſe, præcepta medicorũ exeq, q̃ non opportuna à medicis impari: nam qui valent mente, & corpore, cũ ad ægros curandos accedũt, ſecũ præſentia & præterita reputant: ac præſentibus eos conferẽtes, qui ſimili morbo antea laborarũt, hac eos rõne ſanari poſſe intelligũt: Aegrotãtes aũt ipſi nec quo detineant̃ morbo, nec quæ ſit morbi cã pcipientes, ac ignari ẽt eorum, quæ ipſis euentura ſunt, plurimũ perturbantur: & præſentia quidẽ dolent, futura vero metuũt: interim morbo pleni, cibis vacui, magis amplexantur quæ cupiunt, q̃ quæ ipſis forent ſalutaria: non qa mori malint, q̃ ſanari, ſed ꝙ morbi acerbitatem perferre nequeunt. Quòd ſi medicinã quiſpiam obijciat artem non eſſe, qa non pauci ſaneſcũt abſq; medico, huic reſponſum eſſe velim, abſq; medi-

a G. I li. de opt. ſect. ca. 4.

b G. 3. pręſag. cõ. 46.

c H. in lib. de priſ. medi.

d H. I li. de art.

cinæ ope hoc non contingere. Quãdam enim rõnem secuti sunt, & si imprudẽtes, quæ medicinæ tñ est ꝓpria: sine qua ne medicus q̃dem eos sanasset: cogũtur enim & qui medico non vtũtur fateri se sanatos esse, ꝙ aut hoc egerint, aut ab illo fugerint. Fortunã vero à medicina prorsus seiungẽdam nõ censeo: nã qui malè curãtur, malam ẽt arbitror sortiri et aduersam fortunam: secũdam autem, q̃bus idonea medela adhibetur.[a] Sed & illi mihi soli videtur optata conseq; aut ꝓposito fine frustrari, qui benè aut malè agere aliq̃d norunt: voto enim potiũtur p̃iti, aduersam expiũntur indocti fortunam.[b] Ergo & si eos non ꝓbo, qui à medicina fortunam penitus abducũt, tñ ꝙ quisquam sanetur soli arti tribuẽdum puto: q̃m qui ea vsi sunt, & illi se subiecerũt maximè sanantur: quare non est, ꝙ se cõualuisse fortunæ tribuãt: immo vero medicinę gratias agere cogũtur, cui q̃dem ipsi sua se sponte crediderunt, & cuius ẽt vim p̄fecto operę dilucidè cognouerunt.[c] Qui igitur medicinam ꝓbè callet, parũ admodũ fortunam ęstimabit: nam & absq; ea, & cum ea, nunq̃ non rectè aget: ipsa enim sibi tota nititur medicina, et pparum fortuna indigere pulcherrima vidẽtur illius inuẽta: imperat enim fortuna, & nullius impio subiacet: neq; vero eã flectere, aut arbitratu suo moderari cuipiam est cõcessum: sciẽtiæ aũt nos imperamus, & ea nobis paret, cũ gnari illius vti ipsa volumus. Quid enim fortunę quęso medicina indiget? plane enĩ morborũ medicamẽta si nobis p̄specta sint, minime desyderãt opem fortunæ: sed ex se quatenus medicamẽta sunt, ad valetudinem reuocant ægrotãtes. Quòd si (fauẽte fortuna) opportuna maximè dari medicamenta dixeris, non plus opis me hercle medicamentis inerit, q̃ alijs rebus: quæ si propitia fortuna & ipse in morbis dentur, sanitatem cõferunt. Nihil ergo medicus fortunæ cõfidet, sed artis semp̄ inhærebit pręceptis. In primis vero opam dabit, vt & morbũ ipsum, & affectũ locum teneat.[d] Qũo enim ad curationem accesserit, nisi morbũ antea cognoscat? Si q̃dem non aliã ob causam eum in cognitionibus morborũ versari oportet, q̃ vt ad curationes inde se trãsferat.[e] Nãq; morborum agnitionem, et præsensionem eorum, quæ euentura sunt in morbis, curatio subinde cõsequitur. Est enim necessariũ vt præsentia p̄cipiat, & ex illis futura prouideat, qui valido quopiam auxilio est vsurus.[f] Ac vero partes eæ quæ sunt in sup̄ficie corporis facile cadũt sub sensum,

a H. 1 li. de lo. in ho. circa fi.

b H. in lib. de arte.

c H. in lib. de lo. in ho.

d G. 1. reg. ac. cõ. 5.

e G. 10. meth. ca. 6.

f G. 1. de lo. af. ca. 1.

2. de or. f. 117.

sum, vnà cum specie nocētis morbi: quæcunq; vero in profundo sunt abditæ, viro eo indigēt, qui & cogitatione, & mente versatus sit in cognoscendis actionibus, & vtilitatibus singularū partium: & qui potissimū in anatomia fuerit exercitatus. Cum enim nulla actio ledi possit, quin ea pars affecta sit, quæ illam gignit, ob id cū partem affectam inuenire volumus, primū inuestigare oportet, qd' sit actionis lesæ instrumentū: deinde inquirere, quæ sit morbi rō: num affectio stabilis & constans, an ea quæ adhuc fiat, nec dū ꝑmanentiam assumpserit: qd' si adhuc fiat, vtrum cā quæ affectū gignit existat in ipsa affecta parte, an ab alijs partibus veniēs solum transeat per illam. Vt vero actionū offensiones, tm̄ demonstrant affectam partem, ita differentiæ earū offensionum indicāt illius affectū. Demum affectorū locorum notæ ab actione lesa, ab excrementis, à positu, à doloris proprietate, & à peculiaribus accidētibus eliciuntur. Affectuū vero, ab excremētorum specie, à loci natura, à doloris proprietate, & à peculiaribus accidentibus sumūtur. Scientia vero pulsuū quanto auxilio in cognoscendis morbis medico sit futura, qd me attinet dicere? Celeber enim ille, & nunq̄ satis laudatus Hippocratis expositor, pluribus hoc libris planē demōstrauit: in qbus adeò hac ipse in re elaborauit, vt nihil cuiquam reliqui fecerit. [a] Hāc vero partem medicinæ Hippocrates non attigit, ꝙ eam aut ignorauit, aut certe non digessit, qm̄ de ea scribere dignum non putauit. [b] Verumtn̄ cum primus ipse oīum, quorū memoria ad nos ꝑuenit, pulsus nomen literis ꝓdiderit, veri sīle non est, vt huius partis ipse ignarus extiterit, sed ꝙ ea potius ab eo elaborata admodum non fuerit. Tu vero huic parti operam dabis, [c] Et rōnem primū exercebis ad hunc vsum, deinde tactum: vt in ipsis artis opibus pulsum possis cognoscere, nec vero sola rōne iudices. [d] Neque te longitudo tpis deterreat, quæ requiritur in ꝑcipiendis quibusdā pulsuum differētijs: nam vberiorem fructū inde ꝑcipies. [e] Proinde bene valētium pulsus ēt obseruabis, vt quātum illi in ægrotantibus à statu naturali sint cōmutati planē intelligas. Qm̄ vero medico non licet hoc expiri in oībus: nam sæpe ei occurrunt multi ægroti, cū quibus dum sani essent non est versatus: optimum artificem oportet hac ēt in re plebeio præstare: præstabit vero si cōparauerit scientiam, qua ea teneat, quæ multis sunt cōia: cuiusmodi sunt sexus discrimina, tē

Cap. 4.

Cap. 5.

a G. 3. de cri. ca. 2.

b G. 1. de pul. differ. c. 2. & 1. li. ꝑaī mo. c 8

c G. in ītr. pul. c. de pul. pleu.

d G. 1. de cog. pul. ca. 1.

e G. in intro. pul. c. 9.

paturę, corporis habitus, qualis sit puerorum pulsus, qualis mulierũ: qualem habeant calidæ naturæ, qualem frigidæ: & quo sint pulsu graciles, quo vero pingues. Quãuis aũt pulsuum scientia ad morbos cognoscẽdos plurimũ conducat: [a] Tñ præcipuus est illius vsus ad pcipiendũ robur vitalis facultatis: pulsus ergo in hac re potissimũ attendet. [b] Quẽadmodum in morbis iecoris & venarũ vrinas: affecto aũt ventre inferiore deiectiones: & screationes siue sputa in morbis earũ partium, quæ respirationi seruiunt. [c] Cũ vero supantem in vniuerso corpore dijudicare succũ voluerit, sudorem pspiciet: & eius colorem pquiret, & saporem: offert se statim obtutui medici color: sapor ab ægrotante indicetur: cui qdem impandum est vt eũ degustet: nisi ex fronte eo in os dilabẽte casu id acciderit. Horũ igitur oĩum sciẽtiam medicus habeat oportet. [d] Et item anni tẽporum, ventorũ, aquarum, & regionũ. Considerabit enim conuersiones tẽporum, & quantũ quodlibet tp̃s potens sit: & qui venti calidi sint aut frigidi: qui oĩbus cões, & qui singulis regionibus peculiares. Peruestigãdæ ẽt aquarꝝ facultates: sicut enim sunt plurima discrimina aquarũ in gustu & pondere, ita ẽt diuersæ sunt earũ vires, & multũ inter se desidẽtes: de qbus suo loco à nobis dicetur. Regionum quoq; & vrbiũ situm scrutabitur, & oppositionem earũ ad ventum & ad solem: num ad septẽtrionem, an ad austrũ sint versæ: an solis occasui, an ortui obiectę. Perspiciet ẽt quales sint in ipsis aquę: an palustres, & molles: an duræ, & ex sublimi delabentes: an ex petris scaturiant, & vtrũ salsæ sint, aut crudæ. Terram insup ipsam diligenter contẽplabitur, nuda'ne sit & arida, an arboribus cõsita, & irrigua: humilis'ne, & æstuosa, an alta & frigida: & qua vtantur incolæ victus rõne: num vino, & crapulæ, & desidiæ sint dediti, an vero exercitationibus gaudeãt, & ad labores pferendos sint habiles, & cibo potius q̃ potu delectentur. Qui enim istarꝝ rerꝝ pitus fuerit, nõ solũ morbos poterit peculiares & pprios, vel in vrbe ignota cognoscere, sed ẽt vniuersam totius regionis naturã: quapp nec in cognitione morborꝝ hærebit, nec falli in curatiõibus poterit, cũ ad quẽpiam ægrotantem fuerit accersitus. [e] Itaq; pspicuum est, medicũ oportere in oĩbus ad artem ptinentibus esse versatũ, atq; natura prudentem: [f] Et artificem antea fieri, q̃ ad operũ exercitationem sese conferat. [g] Verum qa medico non licet cunctos sanare, scire oportet,

a G. ĩli. d̃ phlo. c. 13. & ĩ li de cõsti. med. c. 18
b G. 1 de cri. c. 7.
c G. 4. de sani tuẽ. ca. 4.
d H. ĩ li. de loc. ac & aq.
e G. 8. meth c. 9.
f G. 2. de crisi. ca 8.
g G 1. aph. cõ. 8. & 2. aphor. cõ. 29.

re oportet,prudentis primum eſſe,abſtinere ab eis,qui ſeruari ne queunt,ne infortunatus euentus ei tribuatur:deinde futurũ inte ritum aſtãtibus prædicere. [a] Neq; enim æquũ eſſe duco,in ſalutis certa deſpatione remedia multis ſalutaria apud vulgares neq̃q̃ infamare:& vbi ꝑfectus eſſe nullus põt,ſuſpectum eoꝝ vſum,& formidabilem apud alios reddere. [b] Quòd ſi medico morbus oc currat, qui exigua ſpe curatiõis relicta in exitium tendere videat, tunc q̃dem abſurdũ nõ erit, vel cum ꝑiculo, vt inq̃t Thucydides, aliq̃d tentare:q̃bus enim nulla alia ſanationis ratio ſupeſt,& quæ vnica eſt relicta ꝑiculo non vacat, his expedit anceps & periculo ſum remedium expiri:q̃tò enim melius eſt nonnulla cũ ſpe aliq̃d agere, q̃uis abſq; periculo non liceat, q̃ ſine vlla ſpe certo exitio ægrotũ relinquere, tãtò p̃ſtat magnis q̃buſdã,& validis remedijs contrà morbum pugnare, q̃ ad ſalutem ægrotantis nihil expiri. Nec vero medicum dedecet in morbo prorſus exitiali,quidpiam moliri ad vitam ægrotantis ꝓtrahendam:præſertim ſi neceſſarius q̃ſpiam,& ipſe adeò ægrotus,aliq̃d ad vitam addi tp̃is,q̃ illicò inte rire malit. Sed hoc tñ cum præfatione aggredi medicus debet, & neceſſarijs indicare,non ſe ad curationem,ſed ad vitę ꝓtractio- nem remedia cõferre. [c] Eſt ẽt optimi medici,non modò morbos curare, ſed ẽt præſagire, quæ in ipſis euentura ſunt. [d] Tria enim manant ex præſagatione pręcipua emolumenta:nam primũ ſibi obedientiores medicus efficit pręſagitionibus ægrotãtes:deinde futura ꝓuidẽs,multò ante occurrit:ac demum oẽm calũniam de- uitat,in quam ob interitum ægrotãtis poſſet incurrere. [e] Scire tñ licet boni & ſummi medici officiũ non eſſe, quæ iam aĩam agenti bus accidũt præſagire:bonorum enim medicorũ intereſt, non ea quæ plebeius quiſq; & rudis cognoſcit prædicere,ſed quæ ab illis ignorãtur:& cum æger non videtur malè habere, impendens ꝑi- culum denũtiare. [f] Verum q̃m à veritate aberrare in præſagitio- nibus accidit, vel q̃ ſe medico obedientem æger non prębuerit: vel q̃ hi,qui ægro aſsiſtunt quẽpiam errorem cõmiſerint: vel q̃ extrinſecus aliq̃d obtigerit q̃d curationem euertat, verbi gratia, ſi q̃dpiam nuntiatum,aut factum fuerit,q̃d ad iram ꝓuocet ægro tantem,aut ei triſtitiam inferat:vel ſi q̃d noctu euenerit,quo ſom nus ſit interruptus,ob id præſagitiones ſtatuo nõ ſimpliciter de- bere ꝓnuntiari. [g] Sed ſic futurũ,ſicut præſagitum eſt, ſi & mãda-

a G. 11. meth. ca. 9.

b G. 10. meth. ca. 10.

c G. 1. de cri. die. ca. 11.

d G. 1. p̃ſag. cõ. 1.

e G. 3 de ſpi. diffi. ca. 8.

f G. 1. apho. cõ. 1.

g G. 2. partic. 6. epi. cõ. 44. & in li. de cõ- ſti. med. c. 18. & 1. de cri. di. ca. 11.

tis tuis æger obediat: nec in aliquo peccetur aut ab ipso, aut ab assidentibus: neq; aliqd extrinsecus eueniat, qd' curationem euertere simul et præsagitionem posit. Ob id enim ab Hippocrate dictum est:[a] Non tm̃ necessarium esse, vt suo medicus munere ꝓbe fungatur: sed vt æger quoq;, & asidẽtes nihil peccent: neq; vero aliqd foris incurrat, qd' vllum incõmodum, aut detrimentũ afferre posit.[b] Quãuis aũt prædictiones interdum fallant, tñ nolo medicum deterreri, sed oĩ diligentia potius & studio cõtendere, vt si non semꝑ posit, saltem plerũq; vera prænuntiet, ꝑrarò aũt erret.[c] Cũ enim nunq̃ errare suprà hoĩem sit (sicut à me suprà ostẽsum est) artificis aũt solius rarò admodũ falli, scire oportet eum in præsagitionibus alteri ꝓ̃stare, qui rarius errauerit.[d] Quòd si medicus qdq̃ non habeat, qd' posit firmè prędicere, non ignorandũ est, satius ei tũc esse, vt taceat, q̃ vt temerè ꝓnuntiet.[e] Quòd vero ad curationes attinet, nihil despiciet, sed oĩa accuratè cõtemplabitur in morbis, & obseruabit: nihil in illis frustra euenire putabit.[f] In primis vero opam dabit, vt ægrotantibus ꝓsit, aut certè ne qd obsit.[g] Qd' quidem præceptũ poterit aliqbus fortasse videri paruũ & leue, nec vero ipsius Hippocratis diuinitate dignũ: quis enim est nescius oẽm medici curam oportere in hoc versari semꝑ, vt boni aliqd efficiat in curationibus, si possit: sin minus, vt certè ne qd mali? Sed tñ illud ego summe vtile et necessariũ esse censeo: qppe nõ me latet multos celebres medicos, de his quæ egerant, iure aliqñ potuisse reprehẽdi. Quid ergo si tu quoq; sanguinẽ mittendo cũ sanare deberes morbũ exasperes? Quid si balneum ægrotãti cõcesseris in eius ꝑniciem? Quid si medicamentũ dando hoĩem occidas? Quid si vini, aut frigidę potũ aquæ, ægro dederis parꝫ prudẽter, nõne à te æger grauiter offenditur? In quæ qdem peccata potuit Hippocrates quoq; ipse fortasse nonnunq̃ delabi: quæ eũ res ꝓmouit hoc vt salutare præceptum posteris relinqueret. Vsurus igitur medicus magno quopiam remedio, non secũ modò prius cogitabit, q̃tum ægro sit ꝓfuturus, si res benè cesserit, sed ẽt an ei posit obesse, si frustretur optato fine. q̃uis nõnullos planè reperies, qui nullo cõsilio, sed temerè, vt sors dederit, ægrotãtibus remedia adhibent: quorũ frustratio summam non afferre offensionem non pot.[h] Equidem officiũ medici esse arbitror, vt tutò curet, & vt ægri vtilitatem sibi semꝑ ꝓponat, & cõmodum. Proinde cum

a Pri. apho. 1.
b G. 1. ꝓ̃sag. cõ. 1.
c G. 3. ꝓ̃sag. cõ. 46.
d G. 1. de crit. ca. 12.
e 2. partic. 1. epi. 25.
f H. 2 part. 1. epi. tex. 50.
g G. in cõ. & 1. de med. sec. gene. ca. 16.
h G. 12. meth. ca. 1.
2. de or. f. 136.

de eum dolor qspiam in morbo supuenerit, in quo auferendo si imoreris morbi curationem ꝑtrahas, vbi eũ ingẽtem & vehemẽtem videris, vt ægrotantis vires plurimũ debilitet, oẽm curam & studium in illius leuatione adhibebis. Si vero tãtus non sit, vt cu rationem reqrat, satius erit contra morbũ prius pugnare, q̃ in gratiam delicati ægrotãtis in doloris non multũ grauis curationibus morbum ꝑtrahendo insistere. Ita illud sapientis illius dictũ secum in aĩo medicus versabit, vt ne qd nimis: ne dum aduersus morbũ ptinaciter pugnat, nullam habẽs doloris vel acerbissimi rõnem, sæui hoĩs nomen subeat: vel dum ægrotãtis delitijs assentitur, potius adulatoris, q̃ medici officium præstare videatur. [a] Qd' equidem deterrimũ esse existimo: quam ob causam sæpius qdem diuites q̃ paupes periclitantur: cum enim diuites magis indigeãt sanguinis missione q̃ inopes, ppea q' gulæ & desidiæ magis sunt dediti, attñ assentatores hi medici ægroto remediũ illud salutare pp delitias recusanti indulgere minime verẽtur. Itaq; illo omisso ad alia se cõferunt, & accuratiorem diligentiam adhibentes, quotidie aliquid moliũtur ad ægrotantis curationem. Sic enim arbitrãtur opportuni remedij omissionem aliorũ se posse vsu cõpensare: ad qd' ẽt ipsi medicos impellunt: qui negligentis esse arbitrantur, sola victus rõne pugnare contra morbum: quodcũq; aũt agere diligẽtiam existimant. Proinde medici isti quotidie imponunt præcordijs eorũ aliqd' cataplasma: tum ab ipsis compulsi ægrotãtibus, tum q' agere quidpiam semp volunt videri: maiorem ita se mercedem accepturos spantes: ex cuius vsu parũ sane opportuno, aut in iecore, aut in ventriculo inflãmatio oritur: ita eo ipso tẽpore inflãmatio in diuitibus incipit, quo in paupibus morbus ꝑpe iam desijt. [b] Nec vero medicum dedecere puto, ad ea deligenda quæ dubitationem afferũt, petere vt alij medici adhibeantur: vt cõi consilio decernatur de morbo, & eius remedijs. Nec tñ placet hãc haberi disceptationem coram ægroto, nec ipsos medicos inter se alium cũ alio cõtendere, & conuicijs ac ꝑbris concertare: si quidem auctoritati eorũ detrahit hoc plurimũ, & existimationi. [c] Erit ergo medici præstantis officium, vt tutò, vt celeriter, & vt sine dolore curet. [d] Proinde rõne & experientia nitetur: celerrime enim qd' quæritur rõ comperit, fidem vero illius comprobat experientia: [e] Quam quidem pro norma habebit ad ea, quæ excogi-

a G. 11. meth. ca. 15.

b H. in lib. de pręcep.

c G. 14. meth. ca. 13.

d G. 5. de sani. tuẽ. ca. 11.

e G. 6. de sani. tuẽ. ca. 14.

tauerit. Summè enim pniciosum humano generi esse arbitror, ea literis & monumentis à medico mandari, quæ ipse nunq̃ fuerit exptus. Qđ si ei visum vnq̃ fuerit quidpiam hmõi scribere, fateri saltem non pudebit, piculum se illius nõ adhuc fecisse.[a] Nec vero alijs fidem ipse temerè adhibebit: nõnulli enim medicamentũ aliqđ laudibus in cœlum extollunt, qđ si expiri postea volueris, parũ vtile esse planè compies. Ita quendã olim nos redarguimus, cũ multa ille & admirãda temerè effutiret, de suo quodam aduersus podagram medicamento: nam cũ de eo se ille adhuc iactaret, fortè euenit, vt q̃dam ad nos accederet, leui adeò podagra laborans, vt ei gradiendi vis nundũ esset ablata: in quo quidem hoĩe iussimus vt artis suæ piculum ille faceret. Verũ medicamento ĩposito æger tota nocte nõ dormiuit: postera vero die nõ modo sicut ante ambulare nõ potuit, sed ne gestari quidem se pferebat. Ita sanè aliquos compias, qui alijs temerè credũt, nullo facto piculo de ea re, quam illi laudarunt: nonnullos vero adeò quidem improbos & mẽdaces, vt alios consultò fallant. Sed hos quidem missos faciẽtes, & à cœtu nobilium medicorũ explodentes, ad nostrũ institutum reuertamur.[b] In ipsis ergo curationibus operæ pretiũ esse arbitror, vt medicus illis potissimũ medicinis vtatur, quæ ex pientia fuerint cõprobatæ: ab illis vero abstineat, quas ipse nunq̃ fuerit exptus.[c] Ita album Heræ emplastrũ nunq̃ ipse sum ausus in morsu canis rabidi expiri, q̃uis à suo id auctore plurimum cõmendetur: sed eo medicamẽto potius vtor, qđ ex cãcris paratur: qm̃ mihi comptum est, qđ semp sanet: vbi vero præstò illud non fuerit, ad quædam alia me cõfero, quæ me fallere nunq̃ consueuerunt: nam in morbo tã graui non mihi æquũ videtur, medicamẽta iãdudum pbata omittere, atq; curiosæ expientiæ gratia, egrum piculo exponere: nam Hippocrates quoq; ipse, vetustissimus parẽs medicinę, ob id, nisi fallor,[d] Periculosum esse expimentum dixit:[e] Nõ enim lateres, non cementa, aut ligna, nec lapides, aut tegulę, materies sunt medicinæ, sicut aliarũ artium: in quibus licet ei sine iactura varia expiri, & multis modis materiem tractare, qui in artis pręceptis sese exercet: quẽadmodum in lignis faber, in corijs coriarius: nam si ligna quisquã, & coria impitus vitiauerit, nihil inde piculi: in humano aũt corpore, summum discrimen est, ea te expiri velle quę nunq̃ antea fueris exptus: cedit enim mala ex-

perientia

a G. 1. de s. m. ca. 27.

b G. 5. de medi sec. lo. c. 1.

c G. 1. de med. sec. gene. c. 16

d G. 1. aphor. apho. 1.

e G. in cõ

perientia in ægrotantis pniciem.[a] Quemadmodum aũt remedia rõne inuenta sunt expientia cõprobanda, ita nunq̃ à rõne separari debet expientia: neq; illis remedijs et curationibus assuescendũ est, quæ rõni minimè sunt cõsentaneę: nã pp malũ eum vsum labimur ĩprudẽtes in magna peccata: si qdem offensiones illas putamus euenisse ex alio quopiã errore: ita hac opinione falsi, ijsdẽ erroribus semp ĩplicamur: nec vero licet nobis in hoc errore, trãsire ad meliorem curationem. Itaq; imitari Hippocratem melius est, qui ab ipsa rei natura ductus ad inuentionem idoneæ curationis pficiscitur, deinde inuẽtam rõne curationem vsu maximè cõprobat. Est aũt difficile aliqd remedium inuenire, qd posit admodũ pdesse, & nihil oĩno noceat: hoc vero accidit, tum pp implicationem eorũ affectuũ, qui corpora contrà naturam occupãt: tum vero ob causas eorũ antecedentes: deinde ẽt pp ea genera malorũ, quæ morbis ipsis interuenire solent.[b] Verũ & si oĩa medicamenta ad aliqd relata partim qdem pdesse, partim ẽt obesse possunt, tñ ob impitiam medicorũ plerũq; accidit, vt qd pdesse deberet, ob vsum haud satis cõgruentem obesse videatur. Vnde qd ab Herophilo dictum est, verũ esse constat: medicamẽta ex se nihil esse, & eadem quasi manus Dei videri: nihil enim sunt, cũ ipsis medicus parũ rectè vtitur: quasi vero manus Dei existimant, cũ ritè pbeq; ipsa administrauerit: Sic enim magna emolumẽta ægrotãtibus afferunt. Qui ergo medicamẽtis rectè vsurus est, eum sanè & exercitatum in methodo rõnali, & prudẽtem esse oportet.[c] Est enim iudicium me hercle difficile:[d] Nam cũ plura adhibueris ægrotãti remedia, qd eorũ pfuerit, aut obfuerit haud facilè pcipies. Si enĩ æger benè dormiuit, deinde post somnũ est vnctus, postea impositum ei cataplasma fuerit, tum in aluum ex partibus inferioribus nõnulla iniecta sint, aut eadem spõte aluus fluxerit, demũ cibi interuenerint hi aut illi, ægrè admodũ iudicabis, quo eorũ morbus remissus aut exaspatus fuerit. Cũ ergo iudiciũ difficile sit, & expimentum piculosum, ac occasio præceps & momẽtanea, nõ potuit ars medica longa non esse: nostra aũt vita breuis cum sit, si cũ artis amplitudine conferatur, & artis ipsam excedat magnitudo, vt inchoari eadem & absolui, vel ab hoĩe laborum plurimũ pferẽte nequeat, necessariũ planè fuit, ea vt quisq; literis mãdaret, quorum notitiam assecutus esset, & posteris scribendo impertiret: ita

a G. ii. meth. ca. 15.

Cap. III.

b G. 6. de med. sec. lo. ca. 5.

c H. 1 aphor. apho. 1.
d G. in cõ.

plures necessariò habuit medicina scriptores. [a] Ex qbus diuinum illum Hippocratem longè alijs anteferēdum censeo. [b] Qui oīum medicorꝫ & philosophorꝫ princeps fuit: [c] Naturæ enim opa primus cognouit. [d] Nam cū bonus ꝓbusq; esset, idem non honori, nō gloriæ, sed veritati inseruiuit: [e] Ob id oīum veracior, & iudicandi pitissimus, oīum consensu habitus est. [f] Idem recta via primus instituit, [g] Ac oīs methodi auctor fuit. [h] Cuius decreta & recta sunt, & vera. [i] A qbus Plato qdem ipse nunq̄ discedit. [k] Huius iste imitator si quisq̄ alius fuit, ac maxima sumpsit ab eo ad artes ptinentia & scientias præcepta. Nihil aūt in eius scriptis ab eo falsi dictum, [l] Nihil frustra literis cōmissum compies: [m] Sed oīs dictio, & syllaba, atq; ēt litera, non inutilem significationem habet. [n] Ac vero cum eorꝫ oīum diligentissimus obseruator extiterit, quæ in morbis accidūt, non tn̄ a se oīa scribi dignū putauit: [o] Sed cū naturam rerꝫ specularetur, alia vero negligeret tanq̄ casu euenientia, [p] ea de industria prætermisit, quæ plerisq; medicorꝫ nota esse pspexit: pauca ergo eorꝫ scripsit, quę ptinent ad ipsam affectionem, quæ ægrotātem in piculum adduxit: pmulta vero alia à vulgaribus quidem ignorata, artificialem aūt admodū, & absolutam notitiam exhibentia, monumētis suis cōmittere maluit: quæ ēt fieri pōt, vt ab optimis medicis fortè ignorētur: Contrà qdem ac Thucydides: qui diram illam pestilentiam Atheniensiū describens, cuncta recēsuit: vel ea quæ vulgo pspecta sunt minimè prætermittens: non enim tanq̄ medicus scripsit, sed vt idiota vulgaribus: at vero de re medica ita quidem Hippocrates ille cōscripsit, ac si scripturus artifex artifici foret. [q] Quapp cum ēt videbis multa paucis verbis sæpius cōplecti. [r] Verū & si oīum medicinæ bonorꝫ auctor nobis Hippocrates extitit, [s] tn̄ nec ipse oīa pfecit, & quædam ēt non satis distinctè, aut multum clarè scripsit: sicut primis inuētoribus vsu venire solet. Proinde celeberrimus illius interpres, obscura dilucidare, ambigua distinguere, omissa addere, & si quid ab eo sine demonstratione dictum est, demonstratione corroborare, summo studio & diligētia elaborauit: [t] Qui cum & ipse gloriæ cupidus non esset, sed veritatem in primis sectaretur, ita quidem in hoc negotio fœliciter se gessit, vt cæteros medicinæ scriptores longè supauerit: quæ quidem ei res non multū ardua, nec admodū difficilis fuit: [u] Qm̄ statim ab adolescentia philosophiæ

a G. 1. de spi. diffi. ca. 4.
b G. in li. q̄ aī mor. corp. tēp. seq. ca. 7.
c G. 1. de nat. fac. ca. 13.
d G. in li. de atra bile. c. 7.
e G. 2. de cri. die. ca. 1.
f G. 2. metho. ca. 6.
g G. 5. metho. ca. 10.
h G. 1. de nat. fac. ca. 13.
i G. cōtra Iul. ca. 4.
k G. 1. de vsu. par. ca. 8.
l G. 2. de crisi ca. 3. &. 2. de spi. diffi. ca. 8.
m G. in li. de coma. ca. 3.
n G. 2. de spi. diffi. ca. 3.
o Cap. 5.
p Cap. 7.
q G. 1. de vsu par. ca. 9.
r G. in li. de phlob. contra Era cap. 1. & 1 ad Glau. c. 1
s G. 6. meth. ca. 4. &. 9. metho. ca 8.
t G. in li. de cō sti. med. ca. 7. & 7. metho. ca. 1.
u G. 9. metho. ca. 4.

sophiæ studio incensus, nauiter ei opam dedit: deinde in somnis à patre monitus ad medicinæ studiũ se contulit: & opibus magis tota vita q̃ verbis, in vtraq; scientia est versatus.[a] Ipse igitur ille est q; relicta nobis ab Hippocrate tã salutaria semina seruit primus, auxit, & ad maturitatem pduxit: quæ bonis agricolis planè indigebãt: qua in re supiores scriptores longè superauit, posteriores, vero sua vbertate oẽs locupletauit.[b] Quæ vero ad medicinalem materiam attinẽt, ita diligenter, ita dilucidè, ita copiosè à Dioscoride sunt quinq; libris explicata, vt ei primæ partes oĩum cõsensu in hoc munere tribuant. Ergo tribus his ducibus & magistris antiquæ medicinę, nihil est qd' vereare, qn optimus medicus euadas.[c] Sed tñ neq; his auctoribus, neq; alijs scriptoribus, ita te addictũ esse velim, qn eorũ scripta accuratè examines, & vsu rõneq; cõprobes: non enim placet, vt vel Hippocrati ipsi temerè fidem præstes.[d] Quãuis enim eius auctoritatem ipse quoq; plurimi faciam, tñ noli arbitrari ei me tanq̃ testi fidem tribuere, sed q; illius qdem rõnes firmas & cõstantes cõperio.[e] Cum vero ad curationes accedis, ægrotantiũ naturam nosse te in primis oportere non ignorabis: sicut enim fieri neqt vt vnum & eundem calceũ sutor cunctis accõmodet, ita nec vnam vitæ speciem oĩbus vtilem medicus præscribere poterit. Quapp non possum eos non demirari, qui nullo habito naturarũ discrimine, de tuẽda valetudine præcepta cõscripserunt.[f] Nam arbitrari cõem quandam esse oĩum curationem, summæ est dementiæ: non enim hõ generatim, sed speciatim quisq; hoĩum curatur: quo circà medico opus est, peculiarem cuiusq; naturam pscrutari, vt ppriam curationem cuiuis adhibeat. Qm̃ vero pprietatem illam ad vnguem cognoscere p difficilis & oĩum maximè ardua res est, iccircò p viribus eniti debet, vt q̃tum hoĩ liceat, eò coniectura pximè accedat: et summam hac in re adhibebit exercitationem & curam. Eqdem si peculiarem cuiusuis naturam posse me ad vnguem pcipere sperarem, ne Aesculapium qdem ipsum mihi anteponi æquo aĩo ferrem. Illũ ergo cuiuscũq; morbi optimum esse medicũ censeo, qui viam cõparauit aliq̃ & rõnem, qua naturas posit cognoscere, & cõiectura asseq cuiusq; ppria remedia.[g] Nec vero te lateat, cũ morbi aggrederis cuiusq; curationem, naturã eam esse, quę morbos curat:[h] Medicum vero esse naturæ ministrum, & imitatorem:[i] Et na-

a G.7.metho. ca.1.

b G.6.de sim. med.ca.1.

c G.2.partic. 6.epi.cõ.25.

d G. in lib. q ai mor. corp. tẽp.seq.ca.9.

e G.2.de sani. tuẽ.ca.11.

f G.3. met'i. ca.7.

g H.5.part 6 epi.tex.1.

h G.2 part.1. epi.cõ.45.

i G. 2.de cri. di.ca.2.

turam quidem omnibus sufficere, ac summa quadam prouidentia cunctis ꝓspicere.[a] Optimus igitur medicus imitari naturam debet, in his, quæ rectè ab ipsa fiunt:[b] Atq; ad eius motum animum semꝑ intendere: eiq; ministrare atq; opitulari, cum ad congruentia loca inclinare videtur: cum vero materiam nocẽtem ad partes haud multum conuenientes dirigit, operæ pretium erit illius obsistere conatibus, & prauos eius motus materiã aliorsum ducendo, atq; auertendo compescere.[c] Verum si natura ipsa parcè moueat, quod in eius opere diminutum fuerit, medici opera compensandum erit.

a G. 1. aphor. cõ. 1.
b G. cõ. 21.
c G. 1. aphi cõ. 2. & 20. & 5. aph. cõ. 31. & 6. aph. cõ. 17.

HABETIS IGITVR adolescentes medicum perfectum, & omnibus suis numeris & partibus absolutum: qualem nostra ætas fortasse vix vnum tulit. non illum quidem bonis tantum moribus ornatũ, sed cunctis etiam instructum ingenuis artibus, & scientijs: ac demum περὶ πάντων planè ἐπιστάμενον. Ad quem quò propius quisq; accesserit, eò se sciat clariorem & excellẽtiorem fore: neq; dedecori ei esse, si cum summum locum appetiuerit, in proximo consistat. Quòd si quis etiam talis euaserit, qualem descripsi, quod equidem prorsus desperandum non puto, is admirabilis planè erit: & summis laudibus, ac diuinis honoribus profectò dignus: quem etiam cum viris illustribus & heroibus conferre liceat.

ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

Med Hist.
WZ
240
S565do
1551